

גמרא סדורה

מסכת

סנהדרין

פרק י' - "אלו הן הַפְּנִינִקִין"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות,
בעריכה מבארת

לימוד פרק זה מוקדש
ליצחק בן ישראל לאונר ז"ל
כט תשרי תשע"ז

ניתן להיות מנייים על הגמרא סדורה לדף היומי.
רישום קל מהיר באתר גמרא סדורה
או במייל vinetdb81@gmail.com

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמינן!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "זכל בנייך לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

מִסְכַּת סְנֵהֲדְרִין פֶּרֶק י'

1. פד, ב - פה, א

כ"ז

מתני'

אלו הן הנחנקין: ממרא על פי בית דין. כמו ממרים הייתם עם ה' (דברים ט) שמסרב על פי ב"ד הגדול שבלשכת הגזית: **וזוממי בת כהן**. אע"פ שהם היו מחייבין אותה שריפה אין נדונין אלא במיתה שהיו מחייבין לבעול והיינו חנק כשאר בא על אשת איש כדמפרש קרא היא תשרף ולא בועלה וזוממיה ילפינן מכאשר זמם לעשות לאחיו לאחיו ולא לאחותו: **ובועלה**. בנשואה בת כהן קמירי אבל ארוסה בועלה בסקילה:

גמ'

ס"ד. בתמיה:

קטל חד בסייף. כדתנן בפרקין לעיל (דף עו:) אלו הן הנהרגים הרוצח ועיר הנדחת: **מאי איכא למימר**. הכא דאיכא למדרש דאביו בחנק: **אלא מדכתיב מכה איש ומת**. היכא דבעי מיתה מפרש מיתה בהדיא: **אפילו נפלים**. כגון בן תשעה וראשו אטום או שיש לו שני גבין דלא חי. כתיב ביה נפש ונפש משמע דם דהוה חבורה: **הכחשה**. לבהמה: **באבנים**. דלא עשה בה חבורה: **לנפש אדם**. דהיינו אביו דאף על גב דלא בעינן מיתה חבורה מיהא בעינן: **אלא הקישא למה לי**. דאתקש מכה אדם למכה בהמה בחד קרא הואיל וילפת ליה מאם אינו ענין: **לכדתניא דבי חזקיה**. בב"ק [בהמניח] (דף לה.) לפטור חייבי מיתות שוגגין מן התשלומין מה מכה בהמה לא חלקת בו וכו':

מתניתין

פד, ב

אלו הן הנחנקין: **המכה אביו ואמו, וגונב נפש מישראל, וזקן ממרא על פי בית דין, ונביא השקר, והמתנבא בשם עבודה זרה, והבא על אשת איש, וזוממי בת כהן, ובועלה.**

גמרא

"מכה אביו ואמו" - מנלן?

דכתיב: **"ומכה אביו ואמו - מות יומת"** (שמות כא, טו), וכל מיתה האמורה בתורה סתם - אינה אלא חנק.

אימא עד דקטיל ליה מיקטל!

סלקא דעתך קטל חד בסייף ואביו בחנק?!

הניחא למאן דאמר: "חנק קל",

אלא למאן דאמר: "חנק חמור" - מאי איכא למימר?

אלא, מדכתיב: **"מכה איש ומת - מות יומת"** (שמות כא, יב), וכתיב: **"או באיכה הקהו בידו ומת"**³⁶⁸ (במדבר לה, כא), ששמע מינה: כל היכא דאיכא 'הכאה' סתם - לאו מיתה הוא.

ואיצטריך למיכתב **"מכה איש"** ואיצטריך למכתב **"כל מכה נפש"**.

דאי כתב רחמנא: **"מכה איש ומת"**, הוה אמינא איש דבר מצוה - אין, קטן - לא. כתב רחמנא: **"כל מכה נפש"**.

ואי כתב רחמנא: **"כל מכה נפש"**, הוה אמינא אפילו נפלים, אפילו בן שמונה, צריכי.

ואימא אף על גב דלא עביד ביה חבורה,

אלמה תנן: **"המכה אביו או את אמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה"** (סנהדרין פה:)?!

אמר קרא: **"מכה אדם"** ו"מכה בהמה"³⁶⁹ (ויקרא כד, כא),

מה **"מכה בהמה"** - עד דעביד בה חבורה, דכתיב בה: **"נפש"**³⁷⁰ (ויקרא כד, יח), אף מכה אדם עד דעביד חבורה.

מתקיה לה רב ירמיה:

אלא מעתה הכחשה באבנים, הכי נמי דלא מיחייב?!

אלא: אם אינו ענין לנפש בהמה,

דהא אי נמי הכחשה באבנים חייב, תניהו ענין לנפש אדם.

אלא הקישא למה לי?

לכדתניא דבי חזקיה.

³⁶⁸ או באיכה הקהו בידו ומת מות יומת המכה רצח הוא גאל חדם ומית את הרצח בפגעו בו

³⁶⁹ ומכה בהמה ושלמנה ומכה אדם יומת

³⁷⁰ ומכה נפש בהמה ושלמנה נפש תחת נפש

רש"י

הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה,
אלא למאן דלית ליה תנא דבי חזקיה - היקישא למה לי?
 מה מכה בהמה לרפואה - פטור,
 אף מכה אדם לרפואה - פטור.
דאיבעיא להו:
בן מהו שיקיז דם לאביו?
רב מתנא אמר:
"ואהבת לרעך כמוך"³⁷¹ (ויקרא יט, יח).
רב דימי בר חיננא אמר:
"מכה אדם" ו"מכה בהמה" - מה מכה בהמה לרפואה - פטור,
אף מכה אדם לרפואה פטור.
רב לא שביק לבריה למיישקל ליה סילוא.
מר בריה דרבינא לא שביק לבריה למיפתח ליה פותא,
דילמא חביל, והוה ליה שגגת איסור.
אי הוי,
אחר נמי!
אחר שיגגת לאו,
בנו - שגגת חנק.
והדתנו:
"מחט של יד ליטול בה את הקוף" (שבת קכב:) -
 ליחוש דילמא חביל,
 והויא לה שגגת סקילה!
התם - מקלקל הוא.
הניחא למאן דאמר: "מקלקל - פטור",
אלא למאן דאמר: "חייב" - מאי איכא למימר?
מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב?
רבי שמעון היא.
פה, א ורבי שמעון האמר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה - פטור עליה.

הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה,
אלא למאן דלית ליה תנא דבי חזקיה - היקישא למה לי?
 מה מכה בהמה לרפואה - פטור,
 אף מכה אדם לרפואה - פטור.

דאיבעיא להו:
בן מהו שיקיז דם לאביו?

רב מתנא אמר:
"ואהבת לרעך כמוך"³⁷¹ (ויקרא יט, יח).

רב דימי בר חיננא אמר:
"מכה אדם" ו"מכה בהמה" - מה מכה בהמה לרפואה - פטור,
אף מכה אדם לרפואה פטור.

רב לא שביק לבריה למיישקל ליה סילוא.

מר בריה דרבינא לא שביק לבריה למיפתח ליה פותא,
דילמא חביל, והוה ליה שגגת איסור.

אי הוי,
אחר נמי!

אחר שיגגת לאו,
בנו - שגגת חנק.

והדתנו:
"מחט של יד ליטול בה את הקוף" (שבת קכב:) -
 ליחוש דילמא חביל,
 והויא לה שגגת סקילה!

התם - מקלקל הוא.

הניחא למאן דאמר: "מקלקל - פטור",
אלא למאן דאמר: "חייב" - מאי איכא למימר?

מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב?

רבי שמעון היא.

פה, א ורבי שמעון האמר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה - פטור עליה.

³⁷¹ לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'

2. כה, א-ב

רפ"י

מהו שיעשה שליח. ב"ד לאביו
אם נתחייב אביו נדוי או
מלקות:

ואחר מי התירו. לקללו ולהכות
את חברו והלא כל ישראל
הוזהרו על הכאת חבריהם ועל
קללתם כדילפינן בדי' מיתות
(לעיל ד נח:). אפי"ה נעשה שליח
ב"ד לכך דכתיב (דברים כה)
ארבעים יכנו וכתוב (במדבר ה)
יתן ה' אותך:

ומה מי שמצוה להכותו.
ברייטא תניא הכי במכילתא:
מאי לאו אידי ואידי. מצוה
ואינה מצוה תרוייהו במקום
מצוה והא בבנו והא באחר והכי
קאמר ויליף אזהרה למכה
אביו:

ומה אחר שמצוה להכותו
במקום מצוה. דכתיב יכנו:

מצוה שלא להכותו. יותר
מארבעים דכתיב (דברים כה)
ולא יוסיף פן יוסיף בנו שאינו
מצוה להכותו אפילו במקום
מצוה אלמא אינו נעשה שליח
לכך אינו דין שמוזהר שלא
להכותו שלא במקום מצוה:

ומה במקום מצוה שמצוה
להכותו מצוה שלא להכותו.
יותר מארבעים שלא במקום
מצוה לא כל שכן ויליף אזהרה
למכה אביו או חברו מהכא:

בא אחר והכהו וקיללו פטור.
קס"ד פטור ממלקות:

ואינו יוצא. ואשמעי' דבנו אינו
נעשה שליח בית דין לכופו
לצאת וקשיא לרב ששת:

ה"ג והאמר רב ששת ביישו
ישן ומת חייב. ביישו ישן ומת
תוך שינתו:

חייב. דהא מתביישין בניו והאי
נמי לייש:

מכלל. דחייב דקתני גבי בנו
ממון קאמר בתמיה והא באין
בה שוה פרוטה מוקמת לה:

אלא. על כרחך חייב בדינו
קאמר מיתה:

הכא נמי. דתני גבי אחר פטור
בדינו קאמר וממלקות פטור ליה
ואכתי מאי שנא:

בעו מיניה מרב ששת:
בן מהו שיעשה שליח לאביו להכותו, ולקללו?

אמר להו: ואחר מי התירו?

אלא כבוד שמים עדיף,
הכא נמי, כבוד שמים עדיף.

מיתבי:

"ומה מי שמצוה להכותו - מצוה שלא להכותו,
מי שאינו מצוה להכותו, אינו דין שמצוה שלא להכותו!"

מאי לאו אידי ואידי במקום מצוה,

הא - בבנו,

הא - באחר!

לא, אידי ואידי לא שנא 'בנו' ולא שנא 'אחר',

ולא קשיא:

כאן - במקום מצוה,

כאן - שלא במקום מצוה.

והכי קתני: ומה במקום מצוה, שמצוה להכותו מצוה שלא להכותו,
שלא במקום מצוה, שאינו מצוה להכותו - אינו דין שמצוה שלא להכותו?

תא שמע:

"היוצא ליהרג, ובא בנו והכהו וקיללו - חייב.

בא אחר והכהו וקיללו - פטור".

והוינן בה: מאי שנא "בנו", ומאי שנא "אחר"?

ואמר רב חסדא:

במסרבין בו לצאת ואינו יוצא!

רב ששת מוקי לה בשאין מסרבין בו לצאת.

אי הכי,

אחר נמי!

אחר גברא קטילא הוא.

והאמר רב ששת:

ביישו ישן,

ומת - חייב!

הכא במאי עסקינן:

בשהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה.

והאמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה - לוקה!

מאי "פטור" דקאמר?

פטור מממון.

מכלל דבנו חייב בממון?

אלא בדינו,

הכא נמי בדינו!

אלא: אחר היינו טעמא דפטור:

דְּאָמַר קָרָא: "וְנִשְׂיָא בְּעַמְדָּה לֹא תֵאָדָר" (שמות כב, כז) - בְּעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה עֵמֶד.

רַס"י

בעושה מעשה עמד. וזה שעובר עבירה שחייב מיתה לאו עושה מעשה עמד הוא: **התינח קללה.** דכתיב ביה בעמד: **מקשינן.** כלומר גמרינן במה מצינו ואיכא דאמרי היקשא דכתיב מכה אביו ומקלל אביו גבי הדדי באלה המשפטים אלא שמקרא אחד מפסיק בינתיים: **אי הכי בנו נמי.** דהא לא כתיב אזוהרה במקלל אביו אלא במקלל חברו שאביו בכלל עמד בפ' ד' מיתות (לעיל ד' סו.): **דרב פנחס.** משמיה דרבא במסכת חגיגה בסוף חומר בקודש: **במקוים.** הראוי להתקיים ולא זה שנגמר דינו: **מידי דהוה לאחר מיתה.** דילפינן לקמן מקלל לאחר מיתה חייב וא"ת והתנן מכה לאחר מיתה פטור והכא מיחייב ליה אהכאה דקתני הכהו וקללו היינו טעמא דפטור מכה לאחר מיתה משום דבעינן חבורה ולאחר מיתה ליכא חבורה דליכא נפש דנפקא ליה לעיל מנפש ויוצא ליהרג איכא חבורה דחי הוא אלא דסופו למות:

התינח 'קללה',
'הפאה' - מנלן?

דמקשינן 'הפאה' ל'קללה'³⁷³ (שמות כא טו-יז).

אי הכי, בנו נמי!

כדאמר רב פינחס:

בשעשה תשובה,
הכא נמי בשעשה תשובה.

אי הכי, אחר נמי!

אמר רב מרי:

"בעמד" (שמות כב, כז) - במקוים שבועמד.

אי הכי,

בנו נמי!

פה,ב מידי דהוה לאחר מיתה.

מאי הוה עלה?

אמר רבה בר רב הונא,

וכן תנא דבי רבי ישמעאל:

לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו, חוץ ממסית, שהרי אמרה תורה: **"ולא תחמל ולא תכסה עליו"**³⁷⁴ (דברים יג, ט).

³⁷² אלהים לא תקלל ונשיא בעמד לא תאד

³⁷³ טז ומכה אביו ואמו מות יומת. טז וגנב איש ומקרו ונמצא בידו מות יומת. יז ומקלל אביו ואמו מות יומת

³⁷⁴ לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עיניו עליו ולא תחמל ולא תכסה עליו

3. כה, ב

רס"י

מתניתין

המכה אביו ואמו - אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה.

זה חומר במקלל מבמכה, שהמקלל לאחר מיתה - חייב, והמכה לאחר מיתה - פטור.

גמרא

תנו רבנן:

"אביו ואמו קלל"³⁷⁵ (ויקרא כ, ט) - לאחר מיתה.

שכחול: הואיל וחייב במכה וחייב במקלל,

מה מכה אינו חייב אלא מחיים, אף המקלל אינו חייב אלא מחיים.

ועוד, קל וחומר: ומה מכה שעשה בו "שלא בעמך" - לא חייב בו לאחר מיתה,

מקלל שלא עשה בו "שלא בעמך" - אינו דין שלא חייב בו לאחר מיתה?

תלמוד לומר: "אביו ואמו קלל" - לאחר מיתה.

הניחא לרבי יונתן, דמיתר ליה קרא "אביו ואמו",

אלא לרבי יאשיה - מאי איכא למימר?

דתניא:

"איש איש" (ויקרא כ, ט):

מה תלמוד לומר: "איש איש"?

לרבות בת,

טומטום

ואנדרוגינוס.

"אשר יקלל את אביו ואת אמו" (ויקרא כ, ט) - אין לי אלא אביו ואמו,

אביו שלא אמו,

אמו שלא אביו - מניין?

תלמוד לומר: "אביו ואמו קלל" - "אביו ... קלל",

"אמו קלל".

דברי רבי יאשיה.

רבי יונתן אומר:

משמע שניהן באחד,

ומשמע אחד ואחד בפני עצמו, עד שיפרט לה הכתוב "יחדיו"³⁷⁶ (דברים כב, י).

מנא ליה?

נפקא ליה מ"ומקלל אביו ואמו - מות יומת" (שמות כא, יז).

ואידך?

ההוא מיבצי ליה לרבות: בת,

טומטום,

ואנדרוגינוס.

ותיפוק ליה "איש איש"!

דברה תורה כלשון בני אדם

מתני'
שהמקלל לאחר מיתה
חייב. כדלפי בגמרא:
והמכה לאחר מיתה
פטור. דחבורה ליכא:

גמ'
אביו ואמו קלל. קרא
יתירא הוא דהא כתיב
רישיה דקרא אשר יקלל
את אביו ואת אמו:
מכה שעשה שלא בעמך
כבעמך. דגבי הכאה לא
כתיב בעמך למעוטי שאינו
עושה מעשה עמך והאי
תנא סבר לא מקשינן
הכאה לקללה מפני
המקרא המפסיק ביניהם:
לא חייב בו לאחר מיתה.
דהא חבורה כתיב:
לרבות בת. טומטום
ואנדרוגינוס:

³⁷⁵ מי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו

³⁷⁶ לא תהיה בשור ובחמור יחדו

4. פה, ב

רש"י

אין לי אלא אביו ואמו. שניהם יחד:
אביו קילל ואמו קילל. בראש המקרא סמך קללה לאביו ובסוף סמך לאמו:
עד שיפרט לך הכתוב יחדיו. וכמו שפרט בחורש בשור ובחמור מדפרט לך ש"מ דאי לא הוי יחדו הוה משמע שור לבדו וחמור לבדו והא אביו ואמו דרישא דרשינן נמי או אביו או אמו וסיפא לאתויי לאחר מיתה:
מומקלל אביו. דואלה המשפטים:
ואידך. דמפיק לאחר מיתה מאביו ואמו קילל:
ולתני נמי וכו'. אמתניתין קאי דקתני זה חומר במקלל מבמכה:
לימא הני תנאי. תנא דמתניתין דלא תנא חומר במכה שעשה בו שלא בעמך כבעמך ותנא דברייתא דלעיל דתנא ומה מכה שעשה בו:
גירי אמת הן. מתחילתן גרים גמורים היו ועכשיו הרשיעו וישראל שאינו עושה מעשה עמך הוא וכי היכי דעל קללתו פטור על הכאתו נמי פטור:
גירי אריות הן. והרי הם כעובדי כוכבים גמורים:
אי הכי. דטעמא דפטור משום דגירי אריות הן:
היינו דתנא עלה. בתמיה בהך מתניי דקתני אינו מצווה לא על הכאתו ולא על קללתו קתני ושורו כישראל שור שלנו שנגח את שורו ושורו שנגח שלנו תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם ואילו דעובד כוכבים תנן שור של ישראל שנגח שור של עובד כוכבים פטור ושל עובד כוכבים שנגח שור. של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם:

["זה חומר במקלל מבמכה, שהמקלל לאחר מיתה - חייב, והמכה לאחר מיתה - פטור"].

וליתני: חומר במכה מבמקלל, שהמכה עשה בו "שלא בעמך" כב"עמך", מה שאין כן במקלל!

קסבר: מקשינן הפאה לקללה.

לימא הני תנאי כהני תנאי?
 דתני חדא: "כותי אתה מצווה על הפאתו, ואי אתה מצווה על קללתו".

ותניא אידך:
 "אי אתה מצווה לא על קללתו ולא על הפאתו".

סבריה: דכולי עלמא כותים גירי אמת הן. מאי לאו בהא קמיפליגי:

דמר סבר: מקשינן הפאה לקללה. ומר סבר: לא מקשינן הפאה לקללה.

לא, דכולי עלמא לא מקשינן הפאה לקללה, והכא בהא קמיפליגי:

מר סבר: כותים גירי אמת הן. ומר סבר: כותים גירי אריות הן.

אי הכי, היינו דקתני עלה ושורו כישראל!

אלא שמע מינה בהיקי שא פליגי, שמע מינה.

5. פה, ב

רס"י

מתני'
 שיכניסנו לרשותו. דכתיב
 (שמות כב) ונמצא בידו ותניא
 במכילתא ונמצא אין מציאה
 בכל מקום אלא בעדים בידו אין
 בידו אלא ברשותו וכן הוא
 אומר (במדבר כא) ויקח את כל
 ארצו מידו:

גמ'
 עמור. שמוש:

מתניתין

הגונב נפש מישראל,
 אינו חייב עד שיכניסנו לרשותו.
 רבי יהודה אומר:
 עד ש: יכניסנו לרשותו,
 וישתמש בו,

שנאמר: "והתעמר בו ומקרו"³⁷⁷ (דברים כד, ז).

הגונב את בנו,
 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: מחייב,
 וחכמים: פוטרין.

גנב מי שהוא חציו עבד וחציו בן חורין,
 רבי יהודה: מחייב,
 וחכמים: פוטרין."

גמרא

ותנא קמא לא בעי עימור!?

אמר רבי אחא בריה דרבא:
 עימור 'פחות משנה פרוטה' איכא בינייהו.

³⁷⁷ "כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומקרו ומת הגנב ההוא"

6. פה, ב

רש"י

גנבו ומכרו כשהוא ישן מהו.
 לקמן מפרש לה הבעיא:
מכר אשה לעוברה. גנב אשה
 מעוברת ומכרה לעוברה שלא
 מכר הגוף שלה אלא שיהא עובר
 מכור:
דליכא עימור. לא בישן ולא
 בעובר:
דזגא עליה. דסמך עליו:
דאוקמא באפי זיקא. וכל כמה
 שהיא עבה מועיל יותר להגין
 בפני הרוח:

בְּעֵי רַבִּי יְרֵמְיָה:
 גִּנְבוּ וּמְכְרוּ יִשְׁן - מהו?
 מְכַר אִשָּׁה לְעוֹבְרָה - מהו?

יֵשׁ דֶּרֶךְ עִימּוֹר בְּקָדָה,
 אוֹ אֵין דֶּרֶךְ עִימּוֹר בְּקָדָה?

וְתִיפּוֹק לִיהַ דְּלִיכָא עִימּוֹר כָּלְלִ!

לֹא צָרִיכָא:
 יִשְׁן - דְּזִגָא עֲלֶיהָ.
 אִשָּׁה - דְּאֹקְמָא בְּאִפֵּי זִיקָא.

דֶּרֶךְ עִימּוֹר בְּקָדָה,
 אוֹ אֵין דֶּרֶךְ עִימּוֹר בְּקָדָה?
 מַאי?

תִּיקוּ.

7. כה, ב - פו, א

רש"י

תנו רבנן: **"מי ימצא איש גנב נפש מאחיו"**³⁷⁸ (דברים כד, ז) - אין לי אלא איש שגנב, אשה מניין?
 תלמוד לומר: **"וגנב איש"**³⁷⁹ (שמות כא, טז), אין לי אלא איש שגנב, בין אשה ובין איש, ואשה שגנבה איש.
 אשה שגנבה אשה מניין?
 תלמוד לומר: **"ומת הגנב ההוא"** (דברים כד, ז) - מבבל מקום".
 תניא אידך: **"מי ימצא איש גנב נפש מאחיו"** (דברים כד, ז) - אַחַד הַגּוֹנֵב אֶת הָאִישׁ, וְאַחַד הַגּוֹנֵב אֶת הָאִשָּׁה, וְאַחַד גַּד, וְאַחַד עֶבֶד מְשׁוּחָרֵר, וְקָטָן - חָיִיב.
 גָּנוּב וְלֹא מְכָרוּ, מְכָרוּ וְעַדִּיּוֹן וְשָׁנוּ בְרִשׁוֹתוֹ - פְּטוּר. מְכָרוּ לְ: אָבִיו, אוּ לְאָחִיו, אוּ לְאָחַד מִן הַקְּרוֹבִים - חָיִיב.
 הַגּוֹנֵב אֶת הַעֲבָדִים - פְּטוּר".
 תני תנא קמיה דרב ששת.
 אָמַר לִיה: אֲנִי שׁוֹנֵה: **"רבי שמעון אומר: "מאחיו" - עד שיוציאנו מרשות אחיו. ואת אמרת "חייב"!!**
 תני: 'פטור'.
 מאי קושיא?
 דילמא הא - רבי שמעון, הא - רבנן!
 לא סלקא דעתך, דאמר רבי יוחנן: סתם מתניתין - רבי מאיר, סתם תוספתא - רבי נחמיה, סתם ספרא - רבי יהודה, סתם ספרי - רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

אין אלא איש. כשהגנב איש: **וגנב איש**. שהגנב איש ולא אשה וקרא קמא דלא קפיד אנגנב למהוי איש דכתיב נפש הלכך אין לי אלא איש שגנב בין איש בין אשה דהיכא דגנב הוי איש כתוב גונב נפש ואשה שגנבה איש דכתיב וגונב איש וגונב אפילו אשה גונבת משמע: **הגנב**. מ"מ וההוא דרשין ליה בספרי למעוטי גונב עבד: **ועדיין ישנו ברשות**. ברשות הגנב עצמו שעדיין לא הכניסו גנב ברשותו:
פטור. שהרי לא גנבו: **לאביו**. אביו של גנב:
תני תנא. להך מתניי דקתני מכר לאביו חייב:
סתם ספרא. תורת כהנים:
סתם ספרי. ספר וידבר ומשנה תורה והאי סתמא דכי ימצא איש במשנה תורה הוא:
אליבא דרבי עקיבא. ממה שלמדו מר' עקיבא אמרום:

פו, א

³⁷⁸ מי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומקרו ומת הגנב ההוא ובערתה הרע מקרבך
³⁷⁹ וגנב איש ומקרו ונמצא בידו מות יומת

8. פו, א

רפ"י

של בית פלוני. לא רצה להזכיר שמם שחשובין היו ובה לא היו נוהגין כדת שהיו הרבה דרין בבית אחד אנשים ונשים. והיו מצויין תמיד עם נשי חביריהן ולא שמתייחדין:
ונמצא. קרא יתירא הוא דאי ללמד שימצא בעדים מכי ימצא נפקא:
כמצויין בידן דמו. התלמידים מצויין תמיד בבית הרב ואם גנב הרב אחד מתלמידיו ומכרו אינו נהרג:

"הגונב בנו:

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: מחייב, וחקמים: פוטריין."

מאי טעמא דרבנן?

אמר אביי:

דאמר קרא: **"כי ימצא"**³⁸⁰ (דברים כד, ז) - פרט למצוי.

אמר ליה רב פפא לאביי:

אלא מעתה **"כי ימצא איש שכב עם אשה בעלת בעל"**³⁸¹ (דברים כב, כב),

הכי נמי: **"כי ימצא"** פרט למצוי!?

קגון של בית פלוני דשכיחן גבייהו, הכי נמי דפטירי!?

אמר ליה:

אנא מ**"ונמצא בידו"** (שמות כא, טז) קאמינא.

אמר רבא:

הלקדה, הני מיקרי דרדקי ומתנו רבנן, כמצויין בידן דמו, ופטירי.

³⁸⁰ "כי ימצא איש גונב נפש מאחיו"

³⁸¹ "כי ימצא איש שכב עם אשה בעלת בעל ומתו גם שניהם"

9. פו, א

רס"י

אין לעבדים בושת. המבייש את העבד לא חייבתו תורה לתת דמי בשתו:
וכי ינצו אנשים יחדיו והכה איש וגו'. מהתם נפקא לן חיוב בשת דכתיב וקצתה את כפה ממון אתה אומר ממון או אינו אלא ממש נאמר כאן לא תחוס עינד ונאמר להלן בעדים זוממין (דברים י"ט) לא תחוס עינד מה להלן ממון אף כאן ממון:
עבד שאין לו אחוה. ואפי' עם אחיו בני אביו דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור אינו אלא כבהמה:
אחיו הוא במצות. בכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן דגמר לה לה מאשה:
והכא. במתני' בגונב נפש דכתיב מאחיו:
היכי דריש. רבי יהודה לחייב על מי שחציו עבד:
מאחיו למעוטי עבדים. דהא לרבי יהודה אין לו אחוה:
מבני. יתירא דריש ליה דהוה ליה למכתב מאחיו בני ישראל:

"גַּנְבַּ מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, רַבִּי יְהוּדָה: מְחַיֵּב, וְחֻכְמָיִם: פּוֹטְרִין."

תנן התם:

"רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אֵין לְעֶבְדִים בּוֹשֵׁת."

מאי טעמא דרבי יהודה?

אמר קרא: **"מי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו"**³⁸² (דברים כה, יא), מי שיש לו אחוה, יצא עבד שאין לו אחוה.

ורבנו?

אחיו הוא במצות.

והכא, היכי דריש רבי יהודה?

סבר **"מאחיו"**³⁸³ (דברים כד, ז) - לאפוקי עבדים,

"בני ישראל" (דברים כד, ז) - למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין.

"מבני ישראל" - למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין,

הוי מעוט אחר מעוט, ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות.

ורבנו **"מאחיו"** לאפוקי עבדים לא משמע להו.

דקא אחיו הוא במצות.

"בני ישראל" - **"מבני ישראל"** -

חד - למעוטי עבד,

וחד - למעוטי מי שחציו עבד וחציו בן חורין.

³⁸² מי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקדמה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במקושי

³⁸³ מי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב הוא ובערת הרע מקרבך

10. פו, א

רס"י

מלא תגנוב. האמור בעשרת
הדברות דבגונב נפשות מתוקם
לקמן בשמעתין:

אזהרה לגונב נפש מנין?

רבי יאשיה אומר:

מ"לא תגנב"³⁸⁴ (שמות כ, יג).

רבי יוחנן אומר:

מ"לא ימכרו ממכרת עבד"³⁸⁵ (ויקרא כה, מב).

ולא פליגי,

קר - קא חשיב לאו דגניבה,

וקר - קא חשיב לאו דמכירה.

³⁸⁴ לא תגנב: (ס) לא תגנב: (ס) לא תענה ברעך עד שקר
³⁸⁵ פי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד

11. פו, א

רָשׁ"י

דבר הלמד מעניינו. אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר צא ולמד מפרשה שכתוב בה ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה וכאן במה כל הענין מדבר בנפשות לא תרצח ולא תנאף כל אלה חייבי מיתות בי"ד אף לא תגנוב בגניבה שיש בה מיתת בי"ד: לא תגנובו. בפרשת קדושים תהיו:

משלש עשרה מדות. זו היא אחת מהן שיהא הדבר מעניינו למד:

במה הכתוב מדבר. הענין של מטה ושל מעלה מזו: בממון. לא תעשוק את רעך (ויקרא יט):

תנו רבנן:

"לא תגנוב" (שמות כ, יג) - בגוֹנֵב נְפֹשׁוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

אֲתָה אוֹמֵר בְּגוֹנֵב נְפֹשׁוֹת, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּגוֹנֵב מְמוֹן?
אֲמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשְׁלֹשׁ עֲשָׂרֵה מְדוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן,
דְּבַר הַלְּמַד מֵעֲנִינֵינוּ,
בְּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר? בְּנְפֹשׁוֹת, אִף כִּאֵן בְּנְפֹשׁוֹת."

תניא אידך:

"לא תגנובו"³⁸⁶ (ויקרא יט, יא) - בְּגוֹנֵב מְמוֹן הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

אֲתָה אוֹמֵר בְּגוֹנֵב מְמוֹן, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּגוֹנֵב נְפֹשׁוֹת?
אֲמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשְׁלֹשׁ עֲשָׂרֵה מְדוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן,
דְּבַר הַלְּמַד מֵעֲנִינֵינוּ.
בְּמָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר? בְּמְמוֹן, אִף כִּאֵן בְּמְמוֹן."

³⁸⁶ לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו"

12. פו, א-ב

רפ"י

עידו גניבה ועידי מכירה. שני כיתי עדים אחת העידה שגנב את הנפש ואחת העידה שמכר אין נהרגין כדמפרש טעמא ואזיל וכיון דאינהו לא מקטלי איהו נמי אם לא הוזמו לא מקטיל דהוי לה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא משכחת לה דמקטיל אלא בכת אחת שמעידין על הגניבה ועל המכירה:

פלוגתא דר"ע ורבנן. בבבא בתרא בחזקת הבתים על פי שנים עדים יקום דבר ולא חצי דבר והאי חצי דבר הוא אצל כל כת וכת דאי לאו עידי גניבה אינו נהרג משום עידי מכירה שיכול לומר עבדי מכרתיו ואי לאו מכירה נמי לא מיחייב אגניבה:

בעדים האחרונים של בן סורר ומורה. דתנן לעיל (דף בא.) מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו חזר וקלקל נדון בעשרים ושלושה מתרין בו אביו ואמו בפני הדיינין וכשבאין עדים ראשונים ומעידין עליו שאכל תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין מנגיבה מלקין אותו כדכתיב ויסרו אותו הדיינו מלקות חזר וקלקל נדון בכ"ג למיתה ומודה חזקיה בהנך אחרונים שהעידו שחזר וקלקל שהוזמו שנהרגין ולא אמרינן שחצי דבר הוא דאי לאו סהדותא דקמאי לא מקטיל בסהדותא דהני אלא אמרינן הואיל ויש עונש על פי ראשונים שזה לקה על ידה תו לא שייכא ההוא סהדותא קמייטא בהני בתרייתא והני בתראי כוליה דבר קא עבדי:

להלקותו באנו. ולא הועדנו להמיתו שלא ידענו שסופו לחזור ולקלקל:
להלקותו באנו. על הגניבה ולא ידענו שימכרנו:

דלא לקי. אנגיבה לחודה משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שאם ימכרנו יהרג:

עידו גניבה בנפש. שהעידוהו שגנב נפש: **מדאמר חזקיה אין נהרגין.** אם הוזמו לאחר שבאו עידי מכירה משום הכי לוקין שהרי אין סופן למות על עדות זו ולא הוי לגבייהו לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד:

דאי ר' יוחנן כיון דאמר נהרגין. אם באו עידי מכירה אחרי כן קודם הזימה ונגמר דינו ע"פ שתי הכחות והוזמו היכי לקו אם הוזמו קודם שבאו עידי מכירה הא הוה ליה לאו דלא תענה לגבייהו בשעה שהעידו לאו שניתן לאזהרה שלא להעיד כן שאם יעידו ולא יוזמו עד שיבאו עידי מכירה ויגמר דינו ויוזמו ימותו:

וכל לאו שניתן לאזהרת ב"ד אין לוקין עליו. ואפילו יפטר מן המיתה שהרי לא לאזהרת מלקות ניתן:

אינהו היכי לקו. הא לאו כאשר זמם הוא ואי משום לא תענה (שמות כ) לאו שאין בו מעשה הוא:

בעידי מכירה כולי עלמא לא פליגי דנהרגין. אם נגמר דינו על פי שתי הכחות: **לחודה קיימא.** ועידי גניבה אינן באין להורגו אלא להלקותו אבל עידי מכירה שבאין עמהן ואומרין שהתרו בו למיתה מונעין אותו ממלקות ומחייבין אותו מיתה והויא לה מכירה דבר שלם:

אתחלתא דמכירה. דקסבר ר' יוחנן לא לקי עלה דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואינן באין אלא להורגו ואף על גב דשתייהן צריכות זו לזו והוה ליה כל חדא וחדא חצי דבר מיקטל כרבנן: ומודה ר' יוחנן בעדים הראשונים של בן סורר ומורה שהוזמו דאין נהרגין. דאינהו ודאי למלקות אתו כדכתיב ויסרו אותו (דברים כא):

הכל מודים כו'. כלומר יש עדים בבן סורר ומורה שהכל מודים באחת כתותיו לפטור ויש כת שהכל מודים בו לחיוב ויש כת בבן סורר ומורה שחלקו חזקיה ורבי יוחנן לפי מה ששמענו במחלוקתן:

שנים אומרים בפנינו נגב. משל אביו מעות לקנות בשר ויין בפעם שניה אחר שלקה: **ושנים אומרים בפנינו אכל.** הבשר ברשות אחרים דאינו חייב עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים הנך שתי כתות צריכות זו לזו ואין הראשונים יכולין לומר להלקותו באנו והוה ליה חצי דבר לחזקיה

דסבר לה כר"ע דאמר אין נהרגין ולר' יוחנן דאמר נהרגין כרבנן:

איתמר:

עידו גניבה, ועידי מכירה, בנפש שהוזמו.

חזקיה אמר:

אין נהרגין.

רבי יוחנן אמר:

נהרגין.

חזקיה דאמר רבי עקיבא,

דאמר: "דבר" ³⁸⁷ (דברים יט, טו) - ולא חצי דבר.

ורבי יוחנן אמר רבנן,

דאמרי: "דבר" - ואפילו חצי דבר.

ומודה חזקיה בעדים האחרונים של בן סורר ומורה שהוזמו - שנהרגין.

מתוך שיכולין לומר הראשונים: 'להלקותו באנו'.

והני אחרוני כולי דבר קא עבדי ליה.

פ, ב

מתקיף לה רב פפא:

אי הכי, עידי מכירה נמי ליקטליה,

מתוך שיכולין עידי גניבה לומר: 'להלקותו באנו'

וכי תימא דקסבר חזקיה דלא לקי,

והא: איתמר: עידי גניבה בנפש שהוזמו,

חזקיה ורבי יוחנן:

חד אמר: לוקין,

וחד אמר: אין לוקין.

ואמרינן: תסתיים דחזקיה דאמר לוקין, מדאמר חזקיה:

אין נהרגין.

דאי רבי יוחנן, כינן דאמר נהרגין, הנה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין,

ופל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו,

איהו לא לקי, אינהו היכי לקו?

אלא אמר רב פפא:

בעידי מכירה דכולי עלמא לא פליגי דנהרגין,

כי פליגי בעידי גניבה.

חזקיה אמר: אין נהרגין, גניבה לחודה קיימא, ומכירה לחודה קיימא.

רבי יוחנן אמר: נהרגין, גניבה אתחלתא דמכירה היא.

ומודה רבי יוחנן בעדים הראשונים של בן סורר ומורה, שהוזמו, שאין נהרגין,

מתוך שיכולין לומר 'להלקותו באנו'.

אמר אביי:

הכל מודים בבן סורר ומורה,

והכל מודים בבן סורר ומורה,

ומחלוקת בבן סורר ומורה.

"הכל מודים בבן סורר ומורה" - בעדים אחרונים, שאין נהרגין,

מתוך שיכולין לומר 'להלקותו באנו'.

"והכל מודים בבן סורר ומורה" - בעדים אחרונים, שנהרגים,

מתוך שעדים הראשונים יכולין לומר 'להלקותו באנו',

והני כוליה דבר קא עבדי ליה.

"ומחלוקת בבן סורר ומורה" - שנים אומרים בפנינו גנב, ושנים אומרים בפנינו אכל.

³⁸⁷ "על פי שני עדים או שלושה עדים יקום דבר"

13. פו, ב

רש"י

ע ידי מכירה בנפש. ולא באו עידי גניבה על כך לפנינו: **הא מתוך קאמר.** אפי' חצי דבר אין כאן שהרי היה לו להציל נפשו מב"ד בטענה זו: **ובדלא אתו עידי גניבה.** קאמר רב אשי וכדפרישית שהיה יכול לומר עבדי מכרתי: **לבסוף.** אחר שהעידו עידי מכירה באו עידי גניבה ונגמר הדין ע"פ שניהם: **ואכתי מאי למימרא.** כשהעידו הראשונים לא היה הדין ראוי ליגמר על פיהם ויכולין לומר לא היינו יודעין שיבואו עידי גניבה עלינו: **דקא מרמזי רמוזי.** הני להני:

אמר רב אסי:

עדי מכירה בנפש שהוזמו - אין נהרגין, מתוך שיכול לומר: 'עבדי מכרתי'.

אמר רב יוסף:

כמאן אזלא הא שמעתא דרב אסי?

כרבי עקיבא,

דאמר: **"דבר" 388** (דברים יט, טו) - **ולא חצי דבר**.

אמר ליה אביי:

דאי כרבנן נהרגין! הא 'מתוך' קאמר!

אלא, אפילו תימא רבנן, ובדלא אתו עידי גניבה,

אי הכי, מאי למימרא?

לא! צריכא דאף על גב דאתו לבסוף.

ואכתי מאי למימרא?

לא, צריכא דקא מרמזי רמוזי

מהו דתימא: רמיזא מילתא היא.

קא משמע לן: רמיזא לאו פלוג הוא.

מתניתין

"זקן ממרא על פי בית דין".

שנאמו: "מי יפלא ממך דבר למשפט"³⁸⁹ (דברים יז, ח-יב).

שְׁלֹשָׁה בְּתֵי דִינֵי הַיּוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת,

וְאֶחָד - יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַעֲזָרָה,

וְאֶחָד - יוֹשֵׁב בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית.

בְּאֵין לְזֶה שְׁעַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת:

וְאוֹמֵר: כֹּף דְרֹשְׁתִי וְכֹף דְרֹשׁוּ חֲבִירֵי, כֹּף לִימְדַתִּי וְכֹף לִימְדוּ חֲבִירֵי.

אִם שָׁמְעוּ - אוֹמְרִים לָהֶם,

וְאִם לֹא - בְּאֵין לָהֶן לְאוֹתָן שְׁעַל פֶּתַח עֲזָרָה,

וְאוֹמֵר: כֹּף דְרֹשְׁתִי וְכֹף דְרֹשׁוּ חֲבִירֵי, כֹּף לִימְדַתִּי וְכֹף לִימְדוּ חֲבִירֵי,

אִם שָׁמְעוּ - אוֹמְרִים לָהֶם,

וְאִם לֹא - אֵלּוּ וְאֵלּוּ בְּאֵין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית,

שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא תוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל,

שנאמו: "מן המקום שהוא אשר יבחר ה'" (דברים יז, ט).

חֹזֵר לְעִירוֹ, שֶׁנֶּה וְלִמְד בְּדֶרֶךְ שְׁהִיה לְמַד - פְּטוֹר,

אִם הוֹרָה לַעֲשׂוֹת - חֲטִיב,

שנאמו: "והאיש אשר יעשה בזדון..." (דברים יז, יב) - אֵינוֹ חֲטִיב עַד שִׁיּוֹרָה לַעֲשׂוֹת.

תְּלִמִּיד שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת - פְּטוֹר,

נִמְצָא חוֹמְרוֹ קוּלוֹ.

גמרא

תְּנוּ רַבָּנֵי:

"מי יפלא ממך דבר" (דברים יז, ח),

בְּמוֹפְלָא שְׁבִיבֵית דִּין, הַפְּתוּב מְדַבֵּר.

כ"א

"ממך" - זֶה יוֹעֵץ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מִמֶּךָ יֵצֵא הַשֵּׁב עַל ה' רָעָה יַעֲזֵן בְּלִיעַל" (נחום א, יא).

"דבר" - זֶה הַלְכָה.

"למשפט" - זֶה הַדִּין.

"בין דם לדם" - בֵּין דָּם נֶדֶה, דָּם לִידָה, דָּם זִיבָה.

"בין דין לדין" - בֵּין דִּינֵי נַפְשׁוֹת, דִּינֵי מַמוֹנוֹת, דִּינֵי מַכּוֹת.

"בין נגע לנגע" - בֵּין נֶגְעֵי אָדָם, נֶגְעֵי בְּתִים, נֶגְעֵי בְּגָדִים.

"דברי" - אֵלּוּ הַחֲרָמִים, וְהַעֲרִכִי, וְהַהֲקַדְשׁוֹת.

"ריבת" - זֶה הַשְּׁקָאֵת סוּטָה,

וְעִרְיַת עֶגְלָה,

וְטַהַר מְצוֹרֶע.

"בשעריה" - זֶה לְקַט שְׁכַחָה וּפְאָה.

"וקמת" - מִבֵּית דִּין.

"ועלית" - מְלַמֵּד שְׁבִיבֵית הַמִּקְדָּשׁ גְּבוּהַ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל,

וְאַרְץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהַ מִכָּל הָאָרְצוֹת.

"אל המקום" - מְלַמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם גוֹרָם.

בְּשִׁלְמָא "בֵּית הַמִּקְדָּשׁ גְּבוּהַ מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל" דְּכַתִּיב: "וְעִלִּית",

אֵלּא "אַרְץ יִשְׂרָאֵל גְּבוּהַ מִכָּל הָאָרְצוֹת" - מָנָא לִיה?

דְּכַתִּיב: "לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה',

לֹא יֵאמָרוּ חֵי ה' אֲשֶׁר הָעֵלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְץ מִצְרַיִם.

כִּי אִם חֵי ה' אֲשֶׁר הָעֵלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל,

מֵאַרְץ צִפְנָה וּמִכָּל הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדְחִיתִים שָׁם וַיֵּשְׁבוּ עַל אֲדָמָתָם" (ירמיה כג, ז).

מתני'
 ג' בתי דינים היו שם. בירושלים דמשתעי
 בה קרא וקמת ועלית:
אחד יושב על פתח הר הבית. הוא שער
 המזרחי שלפנים מן החיל לפני עזרת
 נשים:
ואחד יושב למעלה הימנו. כשעברו עזרת
 נשים ובאין לפני עזרת ישראל:
ואחד בלשכת הגזית. שהיא בנויה בתוך
 העזרה חציה בקודש וחציה בחול
 כדאמרין בסדר יומא (דף כו.):
באין לזה שעל פתח הר הבית. זקן זה
 שהורה בעירו ונחלק ב"ד שבעירו עליו
 והזקיקו הכתוב לעלות לירושלים ולשאול
 ובאין הוא ובית דין שבעירו לבי"ד זה שעל
 פתח הר הבית שהרי בו פוגעין תחילה:
תלמיד שהורה לעשות. תלמיד שלא הגיע
 להוראה ונחלק על ב"ד שבעירו ובאו
 לבי"ד הגדול ושאלו וחזר לעירו והורה
 כבתחילה פטור שאין לסמוך על הוראתו
 והתורה לא חייבה אלא מופלא ומומחה
 לבי"ד כדאמר' בגמ':
נמצא חומרו קולו. חומר שהחמירו עליו
 שאינו ראוי להוראה עד שיהא בן ארבעים
 שנה נעשה לו קל לפוטרו מן המיתה:

גמ'
במופלא שבב"ד. במומחה לבי"ד למעוטי
 תלמיד:
ממך זה יועץ. שנחלק בעיבור השנה
 הקרוי סוד ועצה כדמפרש לקמן:
וכן הוא אומר. דגבי יועץ כתוב ממך:
הלכה למשה מסיני. שאף עליה הוא
 נהרג:
למשפט זה הדין. אם נחלק בדבר הלמד
 בדין ג"ש גם הוא נהרג דאילו דין ממש
 כתיב להדיא בין דין לדין:
בין דם נדה דם לידה כו'. שנחלקו בדם
נדה או בדם לידה או בדם זיבה:
ובין נגע לנגע. שנחלקו בנגעי אדם או
 בנגעי בגדים:
דברי ריבות. ה"ל למכתב דבר ריב וכתוב
 דברי ריבות לרבות חרמין וערכין
 והקדשות שהן באין וחלים ע"י דיבור
 הפה:
זו השקאת סוטה. שהיא על ידי ריב
 שבינה ובין בעלה:
ועריפת העגלה. שהחלל נהרג ע"י מריבה:
וטהרת מצורע. שאף נגעים ע"י ריב של
 לשון הרע הם באים:
זה לקט שכחה ופאה. שהן לעניים שכתוב
 בהן ואכלו בשעריך:
וקמת מבית דין. מדכתיב וקמת מכלל
 דביושבין עסקינן והיינו ב"ד שיושבין
 במקום הקבוע להם עד עת האוכל ושם
 באין כל הצריכין לדין ולהוראה בכל עיר
 ועיר ואזהר רחמנא לבי"ד של אותה העיר
 שהמחלוקת ביניהם לילך ולישאל:
מלמד שבית המקדש גבוה מא"י. וקמת
 ועלית אל המקום ש"מ אין לך עיר בא"י
 שאין ירושלים גבוה ממנה:
וא"י גבוה מכל הארצות. תנא דבריייתא
 קא מסיק למלתיה ולא מהאי קרא יליף
 ולקמן מפרש מנלן:
אשר העלה ונוי מכל הארצות אשר
הדחתים שם וישבו על אדמתם. ש"מ
 דאדמתם גבוה מכל הארצות דכתיב
 העלה:

³⁸⁹ ח מי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו. ט ובאת אל ההנהנים הלויים ואל השפוט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט. י ועשית על פי הדבר אשר וגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה. יא על פי התורה אשר יורה ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יאידו לך ימין ושמאל. יב והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הפה העמד לשרת שם את ה' אלהיך או אל השפט ומה האיש ההוא ובערת הרע מישראל

15. כז, א - כח, א

כ"ז

מה להלן דבר שחייבים בו.
 כדלפינן בהוריות:
תרומא לי. להאי מתניתא דלעיל דקתני דמיקטילי אכל הני דחשיב בה הלכה וגזירה שוה וערכים והקדשות וכולהו הנך דתנא בה דתיקוקם כר"מ דאמר אין חייב אלא על דבר שזדונו כרת וכו':
כדתנן הם העידו. כלומר אי אפלוגתא דהנך תנאי פליגי זקן ממרא ורבנן:
הם העידו. ר' יהושע ור' פפייס במס' עדיות:
שמעברין את השנה כל אדר. ואע"פ שלא נמלכו לעבר קודם הפורים וקראו את המגילה באדר הראשון ואחר כך ראו שהשנה צריכה להתעבר ועברוה:
שהיו אומרים כו'. לפיכך הוצרכו להעיד כן שהיו שאר חכמים אומרים עד הפורים מעברין ושוב אין מעברין וטעמא מפרש במס' ר"ה דמן הפורים התחילו לדרוש בהלכות הפסח דתניא שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח לי יום וכי מרחק להו לא צייתי לשלוחי ב"ד שכבר שמעו מן הדרשנים לעשות הפסח בסוף ל' ואתי לזולתי בחמץ:
דאי להאי גיסא. אם אמרו ב"ד שבלשכת הגזית שמעברים אחר הפורים מעוברת כר' יהושע ור' פפייס והוא אמר אינה מעוברת קא שרי חמץ בפסח:
ואי איפכא. נמי שרי חמץ בפסח דזדונו כרת:
הלכות אחד עשר. יום אחרון של י"א שבין נדה לנדה קיימא לן י"א יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני משעברו בו ימי הנדה אינה חוזרת להיות נדה עד שיעברו י"א יום דכל דמים שרואה בהם דם זיבה הם ואם ראתה בהם יום או יומים רצופים שומרת יום ג' ואם פסקה ולא ראתה בו טובלת בו ביום וטהורה ואם ראתה ג' ימים רצופים הויא זיבה לקרבן ולטבילת מים חיים ואפליגו רבי יוחנן ורשב"ל בהלכות יום האחרון: רבי יוחנן אמר הלכה אחת נאמרה בו ר"ל אמר שתי הלכות נאמרו בו ליחלק משלפניו והך פלוגתא בשיליה מסכת נדה ואתמר בתרתי לישני וחד מייניהו נקט הכא:
עשירי רבי יוחנן אמר הרי הוא כתשיעי. מה הרואה בתשיעי צריכה להיות שומרת עשירי שהרי ראויה בצירוף ג' לזיבה ושמא תראה בעשירי הרי שנים ותחזור ותראה באחד עשר הרי ג' אף הרואה בעשירי צריכה להיות שומרת אחד עשר ואע"פ שעשירי אינו ראוי לצירוף ג' שאין שנים עשר מצטרף עמהם לזיבה דהיכא דלא ראתה ג' רצופין להיות זבה בהנך י"א יום הוי יום שנים עשר תחלת נדה והיינו דקאמר רבי יוחנן התם הלכתא י"א הלכה אחת נאמרה בו ליחלק משלפניו ומאי איהו דלא בעי. שימור להיות שומרת שנים עשר נגדו דהא לאו מימי זיבה הוא אבל שוה לשלפניו להיות שימור לראיית עשירי כשם שהעשירי שימור לראיית תשיעי:

תנו רבנן:
"זקן ממרא אינו חייב אלא על דבר ש' זדונו כרת, ושגגתו חטאת,
דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר:
על דבר ש' עיקרו מדברי תורה,
ופירושו מדברי סופרים.
רבי שמעון אומר:
אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים."

מאי טעמא דרבי מאיר?

גמר "דבר" "דבר";
 קתיב הכא: **"כי יפלא ממך דבר למשפט"**³⁹¹ (דברים יז, ח).
 וקתיב התם: **"ונעלם דבר מעיני הקהל"**³⁹² (ויקרא ד, ג).
 מה להלן דבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת,
 אף כאן דבר שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

ורבי יהודה?

"על פי התורה אשר יודוך"³⁹³ (דברים יז, יא),
 עד דאיכא "תורה" ו"יודוך".

ורבי שמעון?

"אשר יגידו לך מן המקום ההוא"³⁹⁴ (דברים יז, י) - אפילו כל דהו.

אמר ליה רב הונא בר חיננא לרבא:
 תרגמא לי להא מתניתא אליבא דרבי מאיר.

אמר ליה רבא לרב פפא:
 פוק תרגמא ליה.

"כי יפלא" (דברים יז, ח) - במופלא שבבית דין הפתוב מדבר.
"ממך" - זה יועץ - שיודע לעבר שנים ולקבוע חדשים.

כדתנן:

"הן העידו שמעברים את השנה כל אדר,
שהיו אומרים: עד הפורים" (עדיות ז, ז).
 דאי להאי גיסא - קא שרי חמץ בפסח,
 ואי להאי גיסא - קא שרי חמץ בפסח.
"דבר" - זה הלכה - זו הלכות אחד עשר.

דאיתמר:

עשירי:

רבי יוחנן אמר: עשירי כתשיעי.
 ורבי שמעון בן לקיש אמר: עשירי כאחד עשר.

"רבי יוחנן אמר: עשירי כתשיעי" - מה תשיעי בעי שימור,
 אף עשירי בעי שימור.

³⁹¹ כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריה וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו.
³⁹² ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו
³⁹³ על פי התורה אשר יודוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ומין ושמואל
³⁹⁴ ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יודוך

"ריש לקיש אמר: עשירי פאחד עשר" - מה אחד עשר לא בעי שימור, אף עשירי לא בעי שימור.

ר"ל

ור"ל אמר עשירי כאחד עשר. מה אחד עשר לא בעי שימור שנים עשר שהרי אין השנים עשר מימי הזיבה אף עשירי לא בעי שימור להיות שומרת י"א דלא נאמרה שומרת יום נגד יום אלא בראויה לצירוף גי הלכך לר"ל שתי הלכות נאמרו ביום אחד עשר לחלק משאר ימים שלפניו אחת שאינו צריך שימור ואחת שאין נעשה שימור לראיית עשירי ואי איפלוג זקן ממרא ורבנן בהלכות אחד עשר כדאיפליגו ר"ל ורבי יוחנן הוי דבר שזדונו כרת על שומרת יום כנגד יום חייב כרת כדכתיב (ויקרא טו) כל ימי זוב טומאתה וגוי ודרשינן ימי וכל ימי:

דרב יצחק בר אבוימי. באלו הן הנשרפין פרישית לה גבי בתו מאנוסתו דמהאי דינא ילפינן והוא דבר שזדונו כרת:

הירוק עקביא בן מהללאל מטמא. דם הירוק הוי דם הנדה ואם אמר זקן ממרא כעקביא בן מהללאל מיייתי לה לחיוב כרת שפעמים שרואה דם הירוק בתחלת נדוטה ולבסוף ב' ימים רואה דם אדום ופוסקת והיא מתחלת למנות שבעה ימים מראיית דם ירוק וטובלת ומשמשת עם בעלה ב' ימים בנדוטה לפי שדם הירוק טהור הוא והיה לה להתחיל למנות מראיית דם אדום: **מעין אחד הוא.** דם הבא בשבועיים של נקיבה שהוא טמא ודם הבא לאחר שבועיים שהוא טהור ממעין אחד הוא:

התורה טימאתו. כל שבועיים:

והתורה טיהרתו. לאחר שבועיים וחזרה וטימאתו לאחר שכלין ימי טוהר:

ולוי אמר ב' מעיינות הן. נסתם הטמא לאחר שבועיים ונפתח הטהור וכשנסתם הטהור בסוף ימי טוהר נפתח הטמא ואמרי' במסי' נדה מאי בינייהו בשופעת מתוך שבועיים לאחר שבועיים או מתוך שמונים לאחר שמונים לרב אעי"פ שלא פסק מעינה בתוך שבועיים ויוצא דם לאחר שבועיים ממנה טהור וללוי טמא עד שתפסוק שעה דנימא נסתם הטמא והשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים לרב טמאה ואעי"פ שזהו מעין עצמו של ימי טוהר וללוי טהורה עד שיפסוק מעין הטהור ויפתח מעין הטמא ואי איפלוג זקן ממרא ורבנן בהא קאתי לידי כרת אי רבנן כרב והוא כלוי איכא כרת לאחר ימי טוהר ואי רבנן כלוי והוא כרב איכא כרת בתחלת ימי טוהר דרב לקולא ולוי לחומרא:

קישתה ג' ימים בתוך אחד עשר יום כו'. כתיב בפרשת זבה באחד עשר יום שבין נדה לנדה שהם הימים המביאין לידי זיבה ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ותניא בפרק בנות כותים (נדה לו): דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד מגיד שדם הקישוי שיצא קודם הולד מחמת צער הקישוי אינו מביאה לידי זיבה וכ"ש דם שלאחר הולד אבל אם ראתה ג' ימים רצופין בהן מתוך קושי ושפתה קודם יציאת הולד יום אחד מעת לעת ששקטה ונחה מצערה ואח"כ ילדה בין מתוך קושי בין מתוך שופי הרי זו יולדת בזוב לפי שכיון שלאחר ג' שפתה אינלאי מילתא דלאו מחמת ולד אתא ונעשית בהן זבה למנות ז' נקיים כדן זבה וכל זמן שלא תספור ז' נקיים לא יהא דם שלה דם טהור ואפילו לאחר שבועיים ואחר מלאת שמונים שלה צריכה שני קרבנות אחד ללידתה ואחד לזיבתה:

לילה ויום. אבל מעת לעת לא חשיב שופי אם שפתה משש שעות של שלישי עד שש שעות של ד' הואיל והי"ל מקצת קושי ביום השופי לא הויא יולדת בזוב ור"א לחומרא ורבי יהושע לקולא והיינו דבר שזדונו כרת: **ששפתה מן הצער.** ואין אנו חוששין אם לא שפתה מן הדם:

בפלוגתא דשמואל ור' אבהו. וכיון דאפיקי הני בי תרי ממונא מהאי ויהבו להאי בדינא דידהו והלך זה וקידש אשה באותו ממון לשמואל מקודשת לרבי אבהו אינה מקודשת דה"ל קידשה בגזל וק"ל בפי"ב דאפיקושין (דף נב.) גבי מעשה דה' נשים שנתקדשו בכלכלה קידשה בגזל אינה מקודשת דהשתא אתי לידי כרת אי רבנן כשמואל וזקן ממרא כרבי אבהו וא"י רבנן כרבי אבהו וזקן ממרא כשמואל אתי לידי כרת דקא משוי להו קידושין ואי אתי אינש אחרינא לבתר הכי וקדשה מפיק לה מבתרא בלא גט וה"ל דבר שזדונו כרת בלא עדים ובלא התראה דאי איכא עדים והתראה הוי מיתת ב"ד ואי ליכא לא זה ולא זה הוי כרת:

פז,ב

"משפט" - זה הדין - אֲדִין בְּתוֹ מֵאֲנוּסְתוֹ.

דאמר רבא:

אמר לי רב יצחק בר אבודימי:

אתיא "הנה" ³⁹⁵ (ויקרא יח, י) "הנה" ³⁹⁶ (ויקרא יח, יז),

אתיא "זמה" (ויקרא יח, יז) "זמה" ³⁹⁷ (ויקרא כ, ד).

"בין דם לדם" - בין דם נדה, דם לידה, דם זיבה.

"דם נדה"?

בפלוגתא עקביא בן מהללאל ורבנן,

דתנן:

"דם ירוק:

עקביא בן מהללאל: מטמא.

וחכמים: מטהרין" (נדה יט.).

"דם לידה"?

בפלוגתא רב ולוי.

דאתמר:

רב אמר: מעין אחד הוא, התורה טמאתו, והתורה טיהרתו.

ולוי אמר: שני מעיינות הן, נסתם הטמא, נפתח הטהור,

נסתם הטהור נפתח הטמא.

"דם זיבה"?

בפלוגתא רבי אליעזר ורבי יהושע.

דתנן:

"קישתה, שלשה ימים בתוך אחד עשר יום,

אם שפתה מעת לעת, וילדה - יולדת בזוב,

דברי רבי אליעזר.

ורבי יהושע אומר:

לילה ויום, כלילי שבת ויומו.

"ששפתה" - מן הצער, ולא מן הדם" (נדה לו:).

"בין דין לדין" - בין דיני ממונות, דיני נפשות, דיני מכות.

"דיני ממונות"?

בפלוגתא דשמואל ורבי אבהו.

דאמר שמואל:

שנים שדנו - דיניהם דין,

אלא שנקראין בית דין חצוף.

ורבי אבהו אמר:

לדברי הכל - אין דיניהן דין.

"דיני נפשות"?

³⁹⁵ ערוך בת בנה או בת בתך לא תגלה ערוכותי מי ערוכתך הנה

³⁹⁶ ערוך אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערוכתה שארה הנה זמה הוא

³⁹⁷ ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא פאש ישרפו אתו ואתהן ולא תהיה זמה בתוכם

בפלוגתא דרבי ורבנן.

רש"י

ונתתה נפש תחת נפש. במתכוין להרוג את זה והרג את זה ומיחייב ליה רבי ממון ורבנן פטרי וכפלוגתא באלו הן הנשרפין ואי תפסו ירשין דהרוג ממונא דהורג ופטר ליה זקן ממרא וקידשו בו את האשה לרבי מקודשת לרבנן אינה מקודשת ואי אתי איניש אחרינא וקידשה מקודשת לשני הרי חיוב כרת בדבר:

נתינה למעלה. גבי נוגף אשה הרה ונתן בפלילים (שמות כא) דמי ולדות:

בכ"ג. ואם הלקוהו ג' לרי ישמעאל חייבין לו ממון כשאר חובל בחבירו ומקדש בו את האשה ולרבנן בדין הלקוהו ואם תפס ממונו וקידש בו אינה מקודשת:

ספק. אם זה קדם אם זה קדם: **כהה.** כאילו כהה הנגע דהוי מסימני טהרה כשמשנתה הלובן לאחר הסגר ולרבנן אם נכנס למקדש חייב כרת ולרי יהושע פטור:

עד שיראה כשני גריסין. שיעור הנגע כגריס על גריס וכתוב את האבנים אשר בהן הנגע שיהא הנגע על שתי אבנים על כל אחד ואחד שיעור נגע על ב' כתלים ובקרון זוית כגון מקצוע דרומית מזרחית אורכו כשני גריסין ורחבו כגריס שיהא בקיר הדרומי גריס וכן בקיר המזרחי והנגע כולו מחובר כאחד:

מאי טעמא דר' אליעזר. דבעי קרון זוית:

כתיב. ומראיהן שפל מן הקיר (ויקרא יג) וכתוב והנה הנגע בקירות הבית:

זה קרון זוית. ורבנן לא בעו קרון זוית והיכא דליתיה בקרון. זוית ונכנס בה אדם ואח"כ נכנס למקדש לרבנן חייב כרת לרי אלעזר ברי"ש פטור:

דתנן:

"רבי אומר:

"ונתתה נפש תחת נפש"³⁹⁸ (שמות כא, כב-כג) - **ממון.**

אתה אומר ממון, או אינו אלא נפש ממש?

נאמר 'נתינה' למעלה (שמות כא, כב), **ונאמר 'נתינה' למטה** (שמות כא כג),

מה להלן ממון, אף כאן ממון."

"דיני מכות?"

בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן.

דתנן:

"מכות - בשלשה.

משום רבי ישמעאל אמר: בעשרים ושלשה."

"בין נגע לנגע" - בין נגעי אדם, נגעי בתים, נגעי בגדים.

"נגעי אדם?"

בפלוגתא דרבי יהושע ורבנן.

דתנן:

"אם בהרת קדם לשער הלבן - טמא,

אם שער לבן קדם לבהרת - טהור.

ספק: טמא,

רבי יהושע אומר: בהה" (נגעים ד, יא).

מאי "בהה"?"

אמר רבא:

כהה - טהור.

"נגעי בתים?"

בפלוגתא דרבי אלעזר ברבי שמעון ורבנן.

דתנן:

"רבי אליעזר ברבי שמעון אומר:

לעולם אין הבית טמא עד שייראה בשני גריסין,

על שתי אבנים,

בשתי כתלים,

בקרון זוית.

ארכו - בשני גריסין,

ורחבו - כגריס" (נגעים יב, ג).

מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון?

כתיב "קיר"³⁹⁹ (ויקרא יד, לו) **וכתיב: "קירת"** (ויקרא יד, לו).

איזהו קיר שהוא בקירות?

הוי אומר זה קרון זוית.

"נגעי בגדים?"

³⁹⁸ **כב וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ולדיה ולא יהיה אסון עונש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים. כג ואם אסון יהיה**

ונתתה נפש תחת נפש

³⁹⁹ **וראה את הנגע והנה הנגע בקירות הבית שקערורות ורקוקות או אדמדמות ומראיהן שפל מן הקיר**

רפ"ו

לפריחה בבגדים. אם פרוח תפרח הצרעת ונתמלא כל הבגד:
אדם שפרחה בכולו טהור. דכתיב (ויקרא יג) אם פרוח תפרח הצרעת וגוי ופליגי רבנן עליה והיכא דפרחה בבגד כולו והכניסו למקדש או הנוגע בו נכנס למקדש לרבנן חייב ולרי' יונתן פטור:

המעריך פחות מבן חדש. אמר על פחות מבן חדש ערכו עלי והתורה לא נתנה לו ערך דגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש וגוי: ר"מ אומר נותן דמיו כמה שהוא נמכר בשוק דקסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ויודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים ולרבנן פטור ואם בא גיזבר ומשכנו לר"מ הוא הקדש ואין אשה מתקדשת בו אלא אם כן יודע בו כדתנן (קידושין דף נב:.) ובהקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש ולרבנן לא הוא הקדש והרי הוא של בעלים לקדש בו האשה והאחר שקדש בו אינה מקודשת אי"ל לר"מ הוא הקדש והנהנה ממנו מביא אשם מעילות והרי אותו אשם קדש קדשים והאוכלו בטומאת גופו חייב כרת ולרבנן לא הוא הקדש והרי של בעלים הוא והנהנה ממנו לא מעל ואם הביא אשם מעילות חולין לעזרה הוא ואין חייבין עליו משום טומאה:

לבדק הבית. ומועלין בהן: **לכהנים.** ואין מועלין בהם: **שחל על קדשי קדשים.** כדתנן (ערבין דף כח:) מחריס אדם את קדשיו אם נדר נותן דמיהם ואם נדבה נותן את טובתם כפי חלק שיש לו בה כדמפרש במסכת ערכין בפי המקדיש: **צינורא.** מזלג קטן שטווין בו זהב:

י' כהנים. כדמפרש בפרק קמא י' כהנים כתובין בפרשה אם נפדית בפחות מעשרה בני אדם עדיין הקדש היא ומועלין בה ולרבנן אין מועלין בה:

המקנא לאשתו. המתרה באשתו אל תסתרי עם איש פלוני:

דתנאי:

"רבי נתן בן אבטולמוס אומר:

מנין^א לפריחה בבגדים שהיא טהורה?

נאמרה קרחת וגבחת באדם⁴⁰¹ (ויקרא יג, מב), **ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים⁴⁰²** (ויקרא יג, נה). **מה להלן פרוח בכולו - טהור, אף כאן פרוח בכולו - טהור."**

"דברי" - אלו הערכין והחרמים והקדושות.

"הערכין"?

בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן.

דתנן:

"המעריך פחות מבן חדש,

רבי מאיר אומר: נותן דמיו.

וחכמים אומרים:

לא אמר כלום."

"החרמים"?

בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן.

דתנן:

"רבי יהודה בן בתירה אומר:

סתם חרמים - לבדק הבית,

שנאמר: "כל חרם קדש קדשים הוא לה"⁴⁰³ (ויקרא כז, כח).

וחכמים אומרים:

סתם חרמים לכהן,

שנאמר: "משדה החרם לפהו תהיה אהנתו"⁴⁰⁴ (ויקרא כז, כא).

אם בן מה תלמוד לומר: "קדש קדשים הוא לה"?

שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים (ערכין כח:)."

"הקדושות"?

בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן.

דתנאי:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

אפילו צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה."

"ריבת" - זה השקאת סוטה, ועריפת העגלה, וטהרת מצורע.

"השקאת סוטה"?

בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע.

דתנן:

"המקנא לאשתו,

רבי אליעזר אומר:

⁴⁰⁰ הוגה על פי מסורת הש"ס

⁴⁰¹ וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדם צרעת פריחת הוא בקרחתו או בגבחתו

⁴⁰² וראה מהו אחרי הכנס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשך פנו פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו

⁴⁰³ אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מקל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אהנתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא לה'

⁴⁰⁴ והיה השדה מצאתו ביכל קדש ליהוה משדה החרם לפהו תהיה אהנתו

רַס"י

וּמִשְׁקָה עַל פִּי עַד אֶחָד. שְׁבַא
וְאָמַר אֲנִי רֵאִיתִיהָ שְׁנֵסְתֵרָה
וְאִם לֹא הִשְׁקָה נֹאסֶרֶת עֲלָיו
וְתַנֵּן (סוּטָה דָף כ"ד). אֱלוֹ לֹא
שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָתָן
הָאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָה וְהִכָּא
דְּלִיכָא עֵינֵי סְתִירָה וְאֹמְרָה אֵינִי
שׁוֹתָה לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֵין לָהּ
כְּתוּבָה לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ יֵשׁ לָהּ
כְּתוּבָה שְׂאִינָה נֹאסֶרֶת עֲלָיו וְאִם
מִכְרָה לְאַחַר כְּתוּבָתָה קָנָה וְאִם
תּוֹפֵס מִמוֹנוֹ שֶׁל זֶה כְּדִי כְּתוּבָה
הָרִי הוּא שְׁלוֹ לְקֹדֶשׁ בּוֹ אֵת
הָאִשָּׁה וְלְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הוּי גֹזֵל
וְלֹא קִידֵשׁ:

מֵאֵין הִיּוּ מוֹדֵדִין. לִידַע אֵי זֶה
עֵיר קְרוּבָה אֵל הַחֲלָל:
מִטְבוּרוֹ. וְאוֹתָהּ שְׁקֵרוּבָה
לְטְבוּרוֹ תְּבִיא אֵת הָעֵגְלָה וְלֹא
הַקְּרוּבָה לְחוּטְמוֹ:

ר' עֲקִיבָא אֹמֵר מְחוּטְמוֹ.
וּבְמִסְכַּת סוּטָה מִפְרֵשׁ טַעְמָא מֵר
סָבַר עֵיקַר חַיּוּתִיהָ בְּאַפִּיָּה וּמֵר
סָבַר עֵיקַר חַיּוּתִיהָ בְּטְבוּרִיָּה:

מִמְקוֹם שְׁנַעֲשָׂה חֲלָל. דְּהֵיִינוּ
מִצּוֹאֲרִיָּה דְּסִתְתָּם חֲלָל מִן הַצּוֹאֵר
כְּדִמְפָרֵשׁ הֵתֵם לְתֵת אוֹתָךְ עַל
צּוֹאֲרֵי חֲלָל רִשְׁעִים וְתַנֵּן
(קִידוּשֵׁין דָּף נו:). הַמְקֹדֶשׁ בְּעֵגְלָה
עֲרוּפָה אֵינָה מְקוּדֶשֶׁת וְאִם מִדָּד
זָקֵן מִמֵּרָא מְטִיבוּרוֹ וּבִי"ד
מְחוּטְמוֹ וְהִבִּיאוּ אֱלוֹ עֵגְלָה וְאֱלוֹ
עֵגְלָה לְמֵר זֶה עֵגְלָה אֲסוּרָה וְאֵין
מְקֹדֶשֶׁין בָּהּ זֶה אֵינָה עֵגְלָה
וּמְקֹדֶשֶׁין בָּהּ וְלִמֵּר הוּי אֵיפְכָא:

אֵין לוֹ טְהֵרָה עוֹלָמִית. דְּבַעֲיַנְן
קָרָא כְּדִכְתֵּב כְּדֹאמְרֵן בְּגִגְמֵר
הַדִּין:

נוֹתֵן עַל מְקוֹמוֹ. עַל . מְקוֹם
הַבּוֹהֵן נוֹתֵן דָּם הָאִשָּׁם וְטְהוּר
לִיכְנֵס לְמִקְדָּשׁ וְלֹאכּוֹל קוֹדֶשׁ
דְּהֵיִינוּ זְדוּנוֹ כְּרַת:

שֶׁלֶשׁ אֵינֵן לְקֵט. שְׂאֵין דְּרַךְ
לְהַפְקִירָן:

שְׁלֹשָׁה אֵינֵן שְׁכָחָה. בְּסִיפְרָא
יִלְיָף לָהּ מְקֹרָאֵי בְּפִרְשֵׁת שְׁכָחָה
וְאִם נִחְלַק זָקֵן מִמֵּרָא וְאֹמֵר אָף
שְׁלֹשָׁה שְׁכָחָה וּבֹא עֵנִי וְנִטְלָן וּבֹא
בְּעַל הַבַּיִת וְנִטְלָן הֵימְנוּ לְזִקֵּן
מִמֵּרָא הוּי גֹזֵל וְאֵין מְקֹדֶשֶׁין בּוֹ
אִשָּׁה וְלְרַבֵּן מְקוּדֶשֶׁת:

מִצוֹת פִּיאָה מִפְרִישׁ מִן הַקְּמָה.
דְּכִתִּיב לֹא תִכְלֶה אֱלֹא הַנֹּחַ
לְפָנֶיהֶם וְהֵם יִקְצְרוּהוּ:

מִרְחוֹ. בְּכָרִי נִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֵׂר
דְּנִגְמָרָה מִלֵּאכְתּוֹ הַלֶּכֶךְ מַעֲשֵׂר
תְּחִילָתָהּ אֵת הַכְּרִי מִכֹּל
מַעֲשֵׂרוֹתָיו וְנוֹתֵן לוֹ אֵת הַפִּיאָה
שְׂאִילוֹ הַפְרִישָׁה לֹא הִיוּ עֲנִיִּים
צְרִיכִין לַעֲשֶׂרָה דְּלִקֵּט שְׁכָחָה
פִּיאָה פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר:

אָף מִפְרִישׁ מִן הָעִיסָה. אִם
טְחַנָּה וְלִשָׁה וְלִת"ק טְחַנָּה פְּטוּר
דְּקִנְיָהּ בְּשִׁינוּי וְאִם בֹּא עֵנִי וְנִטְלָן
כְּדִי פִּיאָה מִשְׁטַחְנָה לְרִי יִשְׁמַעְעָל
לֹא הוּי גֹזֵל לְרַבֵּן הוּי גֹזֵל:

מְקָנָא - עַל פִּי שְׁנַיִם,

וּמִשְׁקָה - עַל פִּי עַד אֶחָד,

אוֹ עַל פִּי עֲצָמוֹ.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר:

מְקָנָא - עַל פִּי שְׁנַיִם,

וּמִשְׁקָה - עַל פִּי שְׁנַיִם" (סוּטָה ב.).

"עֲרִיפֵת עֵגְלָה?"

בְּפִלּוּגְתָא דְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא.

דְּתַנֵּן:

"מֵאֵין הִיּוּ מוֹדֵדִין?"

רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר: מְטִיבוּרוֹ,

רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: מְחוּטְמוֹ.

רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר: מִמְקוֹם שְׁנַעֲשָׂה בּוֹ חֲלָל - מִצּוֹאֲרוֹ" (סוּטָה מוה:).

"טְהֵרֶת מְצוֹרַע?"

בְּפִלּוּגְתָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְחַכְמַיִם.

דְּתַנֵּן:

"אֵין לוֹ: בְּהוּ יָד,

בְּהוּ רִגְל,

אוֹזֵן יְמִנִית - אֵין לוֹ טְהֵרָה עוֹלָמִית.

רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר:

נוֹתֵן לוֹ עַל מְקוֹמוֹ, וְיוֹצֵא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר:

נוֹתֵן עַל שֵׁל שְׁמַאל וְיוֹצֵא" (נְגַעִים י"ד, ט).

"בְּשִׁעְרֵיהָ" - זֶה לְקֵט שְׁכָחָה וּפִיאָה.

"לְקֵט?"

דְּתַנֵּן:

"שְׁנֵי שְׁבִלֵין - לְקֵט,

שְׁלֹשָׁה - אֵינֵן לְקֵט" (פִּאָה ו, ה.).

"שְׁכָחָה?"

"שְׁנֵי עוֹמְרִין - שְׁכָחָה,

שְׁלֹשָׁה - אֵינֵן שְׁכָחָה.

וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:

שְׁלֹשׁ - לְעֵנִי,

וְאַרְבַּע - לְבַעַל הַבַּיִת" (פִּאָה ו, ה.).

"פִּיאָה?"

בְּפִלּוּגְתָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְעָל וְרַבֵּן.

דְּתַנֵּן:

"מִצּוֹת פִּיאָה - לְהַפְרִישׁ מִן הַקְּמָה.

לֹא הַפְרִישׁ מִן הַקְּמָה - יַפְרִישׁ מִן הָעוֹמְרִין.

לֹא הַפְרִישׁ מִן הָעוֹמְרִין - יַפְרִישׁ מִן הַכְּרִי עַד שְׁלֹא מִיְרְחוֹ.

מִיְרְחוֹ - מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ.

מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְעָל אֹמֵר:

אָף מִפְרִישׁ מִן הָעִיסָה".

16. כח, א-ב

כ"ז

עקביא בן מהללאל. נחלק על חכמים בלשכת הגזית בד' דברים במסכת עדיות (פ"ה משנה ו) שהיה אומר לבנו בשעת מיתתו חזור בד' דברים שהייתי אומר אמר לו אבא ואתה מפני מה לא חזרתה בהם אמר לו אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים הם עמדו בשמועתן ואני עמדתי בשמועתי אבל אתה שמעת מפי היחיד וכי:
על קינויו. שקינא לאשתו אל תסתרי עם פלוני:
קינויו מחול. ואם נסתרה אינה נאסרת עליו:
בן סורר ומורה. אף לאחר שהתרו בו וקלקל והלקוהו וחזר וקלקל אם רצו למחול ולא הביאוהו לבית דין מוחלין לו שהכתוב תלה בהם ותפשו בו:
תיובתא. מדתלי טעמא בשלא ירבו מחלוקת ש"מ אפי' הוא אומר מפי השמועה והן אומרים כך הוא בעינינו:

"שְׁלֹשָׁה בְּתֵי דִינֵין הָיוּ שָׁם: אֶחָד - יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת, וְאֶחָד - יוֹשֵׁב עַל פֶּתַח הָעֶזְרָה, וְאֶחָד - יוֹשֵׁב בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית.

בְּאֵין לְזָה שְׁעַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת:
 וְאוֹמֵר: כֶּךָ דְרָשְׁתִּי וְכֶךָ דְרָשׁוּ חֲבֵירֵי, כֶּךָ לִימְדֵתִי וְכֶךָ לִימְדוּ חֲבֵירֵי.
 אִם שָׁמְעוּ - אוֹמְרִים לָהֶם, וְאִם לֹא - בְּאֵין לָהֶן לְאוֹתָן שְׁעַל פֶּתַח עֶזְרָה.
 וְאוֹמֵר: כֶּךָ דְרָשְׁתִּי וְכֶךָ דְרָשׁוּ חֲבֵירֵי, כֶּךָ לִימְדֵתִי וְכֶךָ לִימְדוּ חֲבֵירֵי, אִם שָׁמְעוּ - אוֹמְרִים לָהֶם, וְאִם לֹא - אֵלּוּ וְאֵלּוּ בְּאֵין לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁבְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית, שְׁמַמְנֵי יוֹצֵא תוֹרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאמַר: "מִן הַמְּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה'" (דברים יז, י).

אמר רב כהנא:

הוא אומר: מפי השמועה, והן אומרים: מפי השמועה - אינו נהרג.
 הוא אומר: "כך הוא בעיני", והן אומרים: "כך הוא בעינינו" - אינו נהרג.
 וכל שכן הוא אומר: מפי השמועה, והן אומרים: "כך הוא בעינינו" - אינו נהרג.
 עד שיאמר: "כך הוא בעיני", והן אומרים: מפי השמועה.

תדע,

שְׁהָרֵי לֹא הָרְגוּ אֶת עֶקְבִּיא בֶן מַהֲלָאֵל (עדיות ה, ו).

ורבי אלעזר אומר:

אפילו הוא אומר: מפי השמועה, והן אומרים: "כך הוא בעינינו" - נהרג, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל.

ואם תאמר: מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהללאל?
 מפני שלא הורה הלכה למעשה.

תנן:

"כֶּךָ דְרָשְׁתִּי וְכֶךָ דְרָשׁוּ חֲבֵירֵי, כֶּךָ לִימְדֵתִי וְכֶךָ לִימְדוּ חֲבֵירֵי".

מאי לאו דהוא אומר מפי השמועה, והם אומרים: "כך הוא בעינינו".

לא, הוא אומר: "כך הוא בעיני", והם אומרים: מפי השמועה.

תא שמע:

"דְּאָמַר רַבִּי יֵאֵשִׁיָּהּ:

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים סָח לִי זְעִירָא מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם:

בְּעַל שְׁמַחַל עַל קִינוּיו - קִינוּיו מְחֹל, בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה שְׂרָצוּ אָבִיו וְאָמוּ לְמַחֹל לוֹ - מוֹחֲלִין לוֹ.

זְקוּ מִמֶּרָא שְׂרָצוּ בֵּית דִּינֵוּ לְמַחֹל לוֹ - מוֹחֲלִין לוֹ.

וּכְשֶׁבֵאתִי אֶצֶל חֲבֵירֵי שְׁבָדְרוּם, עַל שְׁנַיִם הוֹדוּ לִי, וְעַל זְקוּ מִמֶּרָא לֹא הוֹדוּ לִי, כִּדִּי שְׁלֹא יִרְבוּ מַחֲלֻקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל".

תיובתא.

פחב,

17. כח, ב

רש"י

יושבין בחיל. מפני שהעם רב ומקום צר להם בלשכה אי נמי שלא יהו נראים כיושבין בדין שבלשכת הגזית היו דנים וזה עיקר:
משם מעלין אותו. להיות דיין בהר הבית כשמת אחד מהם ויושב שם עד שמת אחד משל עזרה ומעלין את זה שם וכולן יש בהם מעלה זה מזה:
שייף. שוחה נכנס ושוחה יוצא והכי אמרי' בב"ב (דף ז.) גבי תקרת הבית שנחבטה שוף עול שוף פוק:

תניא:

"אמר רבי יוסי:

מתחילה לא היו מרביין מחלוקת בישראל, אלא: בית דין של שבועים ואחד יושבין בלשבת הגזית, ושני בתי דינין של עשרים ושלשה, אחד - יושב על פתח הר הבית, ואחד - יושב על פתח העזרה. ושאר בתי דינין של עשרים ושלשה - יושבין בכל עיירות ישראל. הוצרך הדבר לשאול, שאלין מבית דין שבועין. אם שמעו - אמרו להן, ואם לאו - באין לזה שסמוך לעירן. אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו - באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו - באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו - אלו ואלו באין ללשבת הגזית, וששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים - יושבין בחיל, נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו - עומדין למנין. רבו המטמאים - טמאו, רבו המטהרין - טהרו. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן - רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות.

משם כותבין ושולחין בכל מקומות:

כל מי שהוא: חכם,

ושפל ברה,

ודעת הבריות נוחה הימנו - יהא דין בעירו.

משם מעלין אותו להר הבית,

משם לעזרה,

משם ללשבת הגזית".

שלוחו מתם:

איזהו בן העולם הבא?

ענותו,

ושפל ברה,

שייף עייל שייף ונפיק,

וגרים באורייתא תדירא,

ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

יהבו ביה רבנן עיניהון ברב עולא בר אבא.

18. כח, ב

רפ"י

מעיקרא. קודם שבא לבית דין שבלשכת הגזית לישאל לא הוה מיחייב קטלא כל כמה דלא עביד איהו גופיה:

מעיקרא נמי בר קטלא הוה. אם עושה עבירה שיש בה מיתת בית דין הוה מיקטיל:

מסית דלא בעי התראה. אם היה מסית ומורה טעם היתר ולומר אין בלשון הזה הסתה מעיקרא נמי מקטיל בלא התראה:

אי אמר טעמא לזכותא. לאצוליה אבל השתא אי אמר טעמא לא מקבלינן שהרי שמע מפי ב"ד שלא לעשות והמרה:

"חזר לעירו וְשָׁנָה [וְלָמַד בְּדֶרֶךְ שְׁהִיָּה לְמַד - פְּטוּר,

אִם הוֹרָה לַעֲשׂוֹת - חַיִּיב,

שְׁנֵאמַר: "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּדוֹן... (דברים יז, יב) - אִינוֹ חַיִּיב עַד שְׂיִוְרָה לַעֲשׂוֹת"].

תנו רבנן:

"אִינוֹ חַיִּיב עַד שְׂיַעֲשֶׂה בְּהוֹרָאָתוֹ,

אוֹ שְׂיִוְרָה לְאַחֲרִים וַיַּעֲשׂוּ בְּהוֹרָאָתוֹ".

בְּשִׁלְמָא "יִוְרָה לְאַחֲרִים וַיַּעֲשׂוּ בְּהוֹרָאָתוֹ" - מְעִיקְרָא לָאוּ בְּרַ קְטָלָא הוּא,

וְהִשְׁתָּא בְּרַ קְטָלָא הוּא.

אֵלָּא "שְׂיַעֲשֶׂה בְּהוֹרָאָתוֹ" - מְעִיקְרָא נְמִי בְּרַ קְטָלָא הוּא!

התינח היכא דאורי בחלב ודם,

דמעיקרא לאו בר קטלא הוא, והשתא בר קטלא הוא.

אלא היכא דאורי בחיבי מיתות בית דין - מעיקרא נמי בר קטלא הוא!

מעיקרא - בעי התראה,

השתא - לא בעי התראה.

מסית, דלא בעי התראה - מאי איכא למימר?

מעיקרא - אי אמר טעמא, מקבלינן מיניה,

השתא - אי אמר טעמא, לא מקבלינן מיניה.

19. כח, ב - כט, א

רש"י

מתניתין

חומר בדברי סופרים מדברי תורה.
 האומר: "אין תפילין, כדי לעבור על דברי תורה - פטור.
 חמש טטפות להוסיף על דברי סופרים - חייב.

גמרא

מתני'
 האומר אין תפילין פטור. דאין
 זו הוראה דזיל קרי בי רב הוא:
 חמש טטפות יש. שאע"פ שאין
 דבר זה אלא להוסיף על דברי
 סופרים חייב מדמדרש דסופרים
 הוא לטטפת לטטפת לטטפות
 הרי כאן ד':

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא:

אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה,
 ופירושו מדברי סופרים.

ויש בו כדי להוסיף,

ואם הוסיף - גורע.

ואין לנו אלא תפילין, אליבא דרבי יהודה.

והאיכא לולב דעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי סופרים,

ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע!

בלולב מאי סבירא לן?

אי סבירא לן דלולב אין צריך אגד - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי!

ואי סבירא לן דצריך אגד - גרוע ועומד הוא!

והאיכא ציצית דעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי סופרים,

ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע!

בציצית, מאי סבירא לן?

אי סבירא לן דקשר העליון לאו דאורייתא - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי!

ואי סבירא לן דקשר העליון דאורייתא - גרוע ועומד! פטא

אי הכי, תפילין נמי!

אי עביד ארבעה בתי, ואיתי אחרניא ואנח גביהו - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי!

ואי עביד חמשה בתי - גרוע ועומד הוא!

האמר רבי זירא: בית חיצון שאינו רואה את האויר - פסול.

גמ'
 ויש בו להוסיף. על מה שפירשו
 חכמים:
 ואם הוסיף גורע. ופוסל
 הראשון בתוספתו:
 ואין לנו אלא תפילין. שעיקרו
 בתורה ופירושו מדברי סופרים
 שהם ד' בתים ויש להוסיף
 חמשה או יותר ואם הוסיף גורע
 דקא עבר בבל תוסיף ולא עבד
 מצוה:

ואליבא דרבי יהודה. אמר ר'
 אושעיא למילתיה דאמר לעיל
 עד דאיכא תורה ויורוד ואית
 דאמרי אין לנו אלא תפילין
 ואליבא דרבי יהודה דאמר צריך
 להדביק במנחות בהקומץ רבה
 (דף לד:) ולא נהירא לי דההיא
 בתפילין של יד קאי ומתני'
 טוטפות תאני והיינו דראש ועוד
 מדקא מקשי בסיפא אי דעבד
 ארבעה בתים כו' שמע מינה
 בשל ראש קיימין דאי בשל יד
 בית אחד הוא דקא הוי:

האי לחודיה קאי. ואין זה גורע:
 גרוע ועומד. דמתחילתו לא עשה
 כהוגן שאגד שם תוספת מצוה
 ואנן בעינן גורע דהשתא שהיה
 מתחילתו כשר ופוסלו
 בתוספתו:

ופירושו מדברי סופרים. ד'
 חוטין דילפינן גדיל ב' גדילים
 ד':
 קשר עליון. שעושין סמוך לכנף
 כשנתלו החוטין ועל ידיהן נעשין
 חיבור לטלית לאו דאורייתא
 (אלא) הלכה למשה מסיני
 דפלוגתא היא במנחות (דף
 לט.):

האי לחודיה קאי. דכיון דלא
 נקשר אינו חיבור עם השאר
 והראוי למצוה היא המצוה
 והעודף כמי שאינו:

שאינו רואה את האויר. כגון
 שהוסיף בית חמישי עליהם
 בצדו או דבר אחר:

מתניתין

אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו,
ולא בבית דין שביבנה,
אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים,
ומשמרין אותו עד הרגל,
וממיתין אותו ברגל,
שנאמר: "וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד" (דברים יז, ג),
דברי רבי עקיבא.
רבי יהודה אומר:
אין מענין את דינו של זה,
אלא ממיתין אותו מיד,
וכותבין ושולחין שלוחין בכל המקומות: איש פלוני מתחייב מיתה בבית דין.

גמרא

תנו רבנן:

"אין ממיתין אותו,
לא בבית דין שבעירו,
ולא בבית דין שביבנה,
אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים,
ומשמרין אותו עד הרגל, וממיתין אותו ברגל,
שנאמר: "וכל העם ישמעו ויראו" (דברים יז, ג),
דברי רבי עקיבא.
אמר לו רבי יהודה:
וכי נאמר: 'יראו וייראו'!
והלא לא נאמר אלא "ישמעו ויראו"
למה מענין דינו של זה?
אלא, ממיתין אותו מיד, וכותבין ושולחין בכל מקום:
איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין".

תנו רבנן:

"ארבעה צדיכין הכרזה: המסית,
ובן סורר ומורה,
וזקן ממרא,
ועדים זוממין".

בכולהו כתיב בהו: "וכל העם", "וכל ישראל"⁴⁰⁵ (דברים יג, יב; דברים כא, כא),
בעדים זוממין כתיב: "והנשארם"⁴⁰⁶ (דברים יט, כ),
דלא כולי עלמא חזו לטהרותא.

מתני'

כל ישראל ישמעו. צריך להשמיע מיתתו לרבים שלא יעשה אדם עוד כן:
לא בבית דין שביבנה. אם נשאלו לבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה ועדיין הבית קיים ואחרי כן הורה כבתחילה אין ממיתין אותו ביבנה ואע"פ ששם סנהדרי גדולה שסוף סוף אין נקבצים שם:

גמ'

וכי נאמר וכל העם יראו וייראו. דבעינן שיהו רואין במיתתו:
הכרזה. פלוני מת בב"ד על שעבר עבירה זו כדי לרדות את האחרים:
וכל ישראל. ישמעו וייראו:
ובעדים זוממים כתיב והנשארם. ישמעו וייראו משום דלא שייך למיכתב וכל העם דלאו כולי עלמא חזו לטהרותא שיש גזלנין ומלוי בריבית ומועלים בשביעית שהן פסולים לעדות:

⁴⁰⁵ וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך ורגמהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו והנשארים ישמעו ויראו ולא יוספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך

21. כט, א

כ"י

מתני' תי

"נביא השקר" - המתנבא מה שלא שמע,
מה שלא נאמר לו -
מיתתו בידי אדם.

אבל: הכובש את נבואתו,
והמוותר על דברי נביא,
ונביא שעבר על דברי עצמו -
מיתתו בידי שמים,

שנאמר: "אנכי אדרש מעמו"⁴⁰⁷ (דברים יח, ט).

"המתנבא בשם עבודה זרה".
ואומר: כך אמרה עבודה זרה,
אפילו כוון את ההלכה, לטמא את הטמא, ולטהר את הטהור.

"הבא על אשת איש" -

כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין, אף על פי שלא נבעלה הבא עליה - הרי זה בחנק.

"וזוממי בת כהן,

ובועלה".

שכל המזומין מקדימין לאותה מיתה, חוץ מזוממי בת כהן ובוועלה.

גמרא

הנו רבנן:

"שלשה מיתתו בידי אדם,
ושלשה מיתתו בידי שמים.

המתנבא מה שלא שמע,
ומה שלא נאמר לו,
והמתנבא בשם עבודה זרה -
מיתתו בידי אדם.

הכובש את נבואתו,
והמוותר על דברי נביא,
ונביא שעבר על דברי עצמו -
מיתתו בידי שמים".

מנהני מילי?

אמר רב יהודה אמר רב:

דאמר קרא: "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי"⁴⁰⁸ (דברים יח, כ) - זה המתנבא מה שלא שמע.

"ואשר לא צויתיו" - הא לחבירו צויתיו, זה המתנבא מה שלא נאמר לו.

"ואשר ידבר בשם אלהים אחרים" - זה המתנבא בשם עבודה זרה,

וכתיב: "ומת הנביא ההוא" (דברים יח, כ),

וכל מיתה האמורה בתורה סתם - אינה אלא חנק.

"הכובש את נבואתו,
והמוותר על דברי נביא,
ונביא שעבר על דברי עצמו - מיתתו בידי שמים".

דכתיב: "והיה האיש אשר לא ישמע"⁴⁰⁹ (דברים יח, ט),

קרי ביה 'לא ישמע',

מתני'
ומה. שלא נאמר לו. אע"פ
שנאמר לחבירו ובגמרא יליף
לה:
הכובש נבואתו. שלא אמרה
כגון יונה בן אמיתי:
והמוותר על דברי נביא.
המפקירם שלא חשש למה
שאמר לו הנביא:

גמ'
והאיש אשר לא ישמע. היינו
מוותר:
קרי ביה איש אשר לא ישמע.
היינו כובש וקרי ביה לא ישמע
שהוא עצמו אינו נשמע היינו
עובר על דברי עצמו:

⁴⁰⁷ והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו
⁴⁰⁸ אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי את אשר לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם אלהים אחרים ומת הנביא ההוא
⁴⁰⁹ והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרש מעמו

וקרי ביה 'לא ישמע אל דברי',
 וכתיב: "אנכי אדרש מעמו" - בידי שמים.

"המתנבא מה שלא שמע".

כגון צדקיהו בן כנענה,

דכתיב: "ועש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל"⁴¹⁰ (מלכים א' כב, יא; דברי הימים ב' יח, י).

מאי הוה ליה למעבד? רוח נבות אטעיתיה,

דכתיב: "ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד...
 ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו...
 ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן"⁴¹¹ (מלכים א' כב, כ-כב)!

אמר רב יהודה:

מאי "צא"?

צא ממחיצתי.

מאי "רוח"?

אמר רבי יוחנן:

רוחו של נבות היוצא אלי.

הוה ליה למידק, כדרבי יצחק,

דאמר רבי יצחק: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים,

ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.

עובדיה אומר: "ודון לבך השיאך"⁴¹² (עובדיה א, ג),

ירמיה אומר: "תפלצתך השיא אתך ודון לבך"⁴¹³ (ירמיה מט, טז).

והני מדיקאמרי פולחו פהדי,

שמע מינה: לא כלום קאמרי.

דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק!

הושפט הנה התם, וקאמר להו,

דכתיב: "ויאמר הושפט האין פה נביא עוד לה"⁴¹⁴ (מלכים א' כב, ז).

אמר ליה:

הא איכא פל הני!

אמר ליה:

כך מקובלני מבית אבי אבא: סיגנון אחד עולה לכמה נביאים,

ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.

"המתנבא מה שלא נאמר לו".

כגון חנניה בן עזר,

דקאי ירמיה בשוק העליון, וקאמר:

⁴¹⁰ ועש לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל ויאמר מה אמר ה' באלה תנח את ארם עד כלותם

⁴¹¹ כ ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר זה בכה וזה אמר בכה. כא ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה'

אליו במה. כב ויאמר אצא והייתי רוח שקר במי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן

⁴¹² ודון לבך השיאך שכני בחגוי סלע מרום שבתו אמר בלבו מי יודני ארץ

⁴¹³ תפלצתך השיא אתך ודון לבך שכני בחגוי הסלע תפשי מרום גבעה פי תגביה פנשר קנה מנשים אוריךך נאם ה'

⁴¹⁴ ויאמר הושפט האין פה נביא עוד ונדרשה מאותו

רפ"י

ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו.

אצא והייתי רוח שקר בפי כל

נביאיו:

סיגנון. דבר מליצות של רוח

הקודש:

עולה לכמה נביאים. נכנס בלבם

לזה בלשון זה ולזה בלשון זה

והכל אחד:

ואין שני נביאים מתנבאין

בסיגנון אחד. בלשון אחד ואלו

כולן לשון אחד היו אומרים

דכתיב הנה נא כל הנביאים

אומרים פה אחד טוב:

"פה אָמר ה' צְבָאוֹת הַנְּנִי שִׁבְרֵי אֶת קִשְׁתֵּי עַיְלָם"⁴¹⁵ (ירמיהו מט, לה),

רָס"י

נְשֹׂא חֲנֻנְיָה קָל וְחוֹמֶר בְּעֵצְמוֹ:
מָה עַיְלָם שְׁלֵא בָּא אֶלָּא לְעִזּוֹר אֶת בְּבֹל, אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: "הַנְּנִי שִׁבְרֵי אֶת קִשְׁתֵּי עַיְלָם",
כְּשֵׁדִים עֲצָמָן עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה!
אַתָּא אֵיהוּ בְּשׁוּק הַתְּחִתּוֹן, אָמַר: "פֶּה אָמַר ה' ... שִׁבְרֵתִי אֶת עַל מֶלֶךְ בְּבֹל"⁴¹⁶ (ירמיהו כח, ב).

אָמַר לִיה רַב פִּפְּא לְאַבְי:

הָאֵי לְחִבְרֵי נְמִי לֹא נְאָמַר!

אָמַר לִיה:

כִּיּוֹן דְּאִיתְהִיב קָל וְחוֹמֶר לְמִידְרָשׁ כְּמָאן דְּאִיתְמַר לִיה דְּמִי,
הוּא, נִיהוּ דְּלֹא נְאָמַר לוֹ.

"הַמְתַּנְבֵּא בְּשֵׁם עֲבוּדָה זָרָה".

כְּגוֹן נְבִיאֵי הַבְּעַל.

"הַנּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ".

כְּגוֹן יוֹנָה בֶּן אַמִּיתִי.

"וְהַמּוֹתֵר עַל דְּבָרֵי נְבִיא".

כְּגוֹן חֲכַרְיָה דְּמִיכָה, פט,ב

דְּכְתִיב: "וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל רֵעֵהוּ בְּדַבַּר ה':
הַכִּינִי נָא וַיִּמְאָן הָאִישׁ לְהַכְתּוֹ" (מלכים א' כ, לה),
וְכְתִיב: "וַיֹּאמֶר לוֹ יַעֲזֵן אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתָּ"⁴¹⁷ (מלכים א' כ, לו).

"וְנְבִיא שֶׁעָבַר עַל דְּבָרֵי עֲצָמוֹ".

כְּגוֹן עֲדוֹ הַנְּבִיא,

דְּכְתִיב: "כִּי כֵן צִוָּה אֲתִי"⁴¹⁸ (מלכים א' יג, ח-ט),

וְכְתִיב: "וַיֹּאמֶר לוֹ גַם אֲנִי נְבִיא כְּמוֹךָ"⁴¹⁹ (מלכים א' יג, יח),

וְכְתִיב: "וַיֵּשֶׁב אֲתוֹ"⁴²⁰ (מלכים א' יג, יט),

וְכְתִיב: "וַיִּלְךָ וַיִּמְצָאֵהוּ אֲרִיָּה"⁴²¹ (מלכים א' יג, כד).

הַנְּנִי תַנְבֵּא קַמִּיה דְּרַב חֲסָדָא:

"הַנּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ - לֹוֶקָה".

אָמַר לִיה:

מָאן דְּאִכִּיל תַּמְרֵי בְּאַרְבְּלָא לְקִי?!

מָאן מִתְרִי בֵּיה!

אָמַר אַבְי:

⁴¹⁵ פֶּה אָמַר ה' צְבָאוֹת הַנְּנִי שִׁבְרֵי אֶת קִשְׁתֵּי עַיְלָם רִאשִׁית גְּבוּרָתָם

⁴¹⁶ פֶּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹאמֹר שִׁבְרֵתִי אֶת עַל מֶלֶךְ בְּבֹל

⁴¹⁷ וַיֹּאמֶר לוֹ יַעֲזֵן אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה' הַנֶּה הוֹלֵךְ מֵאֲתֵי וְהִקָּה הָאֲרִיָּה וַיִּלְךָ מֵאֲצִלוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ הָאֲרִיָּה וַיִּכְהוּ

⁴¹⁸ ח וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל הַמֶּלֶךְ אִם תֵּת לִי אֶת חֲצִי בֵּיתְךָ לֹא אֲבִא עִמָּךְ וְלֹא אֲכַל לֶחֶם וְלֹא אֲשַׁתָּה מִיָּמִים בְּמִקּוֹם הַזֶּה. כִּי כֵן צִוָּה אֲתִי בְּדַבַּר ה'

לֹאמֹר לֹא תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה מַיִם וְלֹא תִשׁוּב בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ

⁴¹⁹ וַיֹּאמֶר לוֹ גַם אֲנִי נְבִיא כְּמוֹךָ וּמִלֶּאךָ דְּבַר אֱלִי בְּדַבַּר ה' לֹאמֹר הֲשִׁבְהוּ אֶתְךָ אֶל בֵּיתְךָ וַיֹּאכַל לֶחֶם וַיִּשְׁתֶּה מַיִם כַּחַשׁ לוֹ

⁴²⁰ וַיֵּשֶׁב אֲתוֹ וַיֹּאכַל לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיִּשְׁתֶּה מַיִם

⁴²¹ וַיִּלְךָ וַיִּמְצָאֵהוּ אֲרִיָּה בְּדֶרֶךְ וַיִּמִּיתֵהוּ וַתְּהִי נִבְלָתוֹ מִשְׁלַכְתָּ בְּדֶרֶךְ וְהַחֲמוֹר עֲמֵד אֲצֵלָה וְהָאֲרִיָּה עֲמֵד אֲצֵל הַנְּבִלָה

חֲבֵרִיָּה נְבִיאִי.

רָשׁ"י

דילמא הדרו ביה. פמליא של מעלה וניחם על הרעה והם אינם יודעים והיאך מתריגן בו התראת ספק:

והא יונה דהדרו ביה. מהפוך את נינוה:

מעיקרא נינוה נהפכת אמרו ליה. ברוח הקדש ומשמע נמי לטובה שיהפכו מעשיהם מרעה לטובה וכיון ששבו נתקיימה הנבואה ולא מיהדר הוא:

ואיהו דלא ידע. הוא היה טועה וסבור שהוא לרעה:

מנא ידע. האי גברא שזה נביא אמת שהקב"ה עונשו והלא שמא סבור שזהו נביא שקר לפיכך מוותר על דבריו:

היכא דהוחזק. שהוא צדיק ונביא אמת:

שאני. ולא בעי אות: **היכי שמע ליה יצחק.** שהוא דבר אמת מה שלא נאמר לשום אדם להקריב את בנו:

שחוטי חוץ. שהרי בית המקדש היה בירושלים:

מנא ידעי?

אמר אביי:

דכתיב: **"מי לא יעשה ה' אלהים דבר פי אם גלה סודו"**⁴²² (עמוס ג, ז).

ודילמא דהרי ביה?

אם איתא דהרי ביה, אודועי הוו מודעי לקלהו נביאי.

והא יונה, דהרי ביה ולא אודעוהו!

יונה מעיקרא "נינוה נהפכת" אמרי ליה, איהו לא ידע אי לטובה אי לרעה.

"המוותר על דברי נביא".

מנא ידע דאי ענש?

דיהב ליה אות.

והא מיכה, דלא יהיב ליה אות, ואיענש!

היכא דמוחזק שאני.

דאי לא תימא הכי, אברהם בהר המזריה היכי שמע ליה יצחק!
אליהו בהר הפרמל, היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ!
אלא היכא דמוחזק שאני.

22. כט, ב

רפ"י

הנסה דבר אליך תלאה. וכי היה לאוהבך לנסותך בדבר שהיא תלאה אותך ומכרית את זרעך: הנה יסרת רבים. רצית והחייית לו כל באי העולם בדברים ועתה הנה בא לחלואתך ולבהלך:

"ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם" (בראשית כב, א).

"אחר" מאי?

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא: אחר דבריו של שטן.

דכתיב: "ויגדל הילד ויגמל"⁴²³ (בראשית כא, ח),

אמר שטן לפני הקדוש ברוך הוא:

רבוננו של עולם! זקנו זה חננתו למאה שנה פרי בטן,

מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גזל אחד להקריב לפניך?!

אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו,

אם אני אומר לו: "זבח את בנו לפני" מיד זוכחו.

מיד "והאלהים נסה את אברהם"⁴²⁴ (בראשית כב, א).

"ויאמר קח נא את בנו" ⁴²⁵ (בראשית כב, ב),

אמר רבי שמעון בר אבא:

אין "נא" אלא לשון בקשה.

משל למלך בשור ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה, והיה לו גבור אחד ונצחון.

למיים עמדה עליו מלחמה חזקה, אמר לו: בבקשה ממך, עמוד לי במלחמה זו,

שלא יאמרו: ראשונות אין בהם ממש.

אף הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם: ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת בכלן,

עכשיו עמוד לי בניסיון זה,

שלא יאמרו אין ממש בראשונים.

"את בנו" - שני בנים יש לי.

"את יחידך" - זה יחיד לאמו, וזה יחיד לאמו.

"אשר אהבת" - תרוניהו רחימנא להו.

"את יצחק".

וכל כך למה?

כדי שלא תטרף דעתו עליו.

קדמו שטן לדוד, אמר לו: "הנסה דבר אליך תלאה... הנה יסרת רבים ונדים רבות תחזק.

מושל יקימון מליך... כי עתה תבוא אליך ותלא"⁴²⁶ (איוב ד, ב-ה).

אמר לו: "אני בתמי אלך"⁴²⁷ (תהלים כו, יא).

אמר לו: "הלא יראתך בסלתך"⁴²⁸ (איוב ד, ו),

אמר לו: "זכר נא מי הוא נקי אבד"⁴²⁹ (איוב ד, ז).

כיון דחזא דלא קא שמייע ליה, אמר ליה: "ואלי דבר יגנב"⁴³⁰ (איוב ד, יב),

כך שמעתי מאחורי הפרגוד: השה לעולה ואין יצחק לעולה.

אמר לו: כך עונשו של בדאי, שאפילו אמר אמת אין שומעין לו.

רבי לוי אמר:

אחר דבריו של ישמעאל ליצחק ("ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק". בראשית כא, ט).

אמר לו ישמעאל ליצחק:

אני גדול ממך במצות, שאתה מלת בן שמנת ימים, ואני בן שלש עשרה שנה.

אמר לו: ובאבר אחד אתה מגרה בי? אם אומר לי הקדוש ברוך הוא: "זבח עצמך לפני" אני זוכח.

מיד "והאלהים נסה את אברהם".

⁴²³ ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק

⁴²⁴ ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני

⁴²⁵ ויאמר קח נא את בנו את יחידך אשר אהבת את יצחק וכל זה אל ארץ המזריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך

⁴²⁶ ה הנסה דבר אליך תלאה ועצר במליון מי יוכל. ג הנה יסרת רבים ונדים רבות תחזק. ד מושל יקימון מליך ובדכים כרעות תאמץ. ה כי עתה תבוא

אליך ותלא תגע עדיך ותבהל

⁴²⁷ ואני בתמי אלך פדני והנני

⁴²⁸ הלא יראתך בסלתך תקנותך ותם דדמיך

⁴²⁹ זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נקדו

⁴³⁰ ואלי דבר יגנב ותקח אזני שמץ מנהו

23. כט, ב

רס"י

נביא שהדיח. שמתנבא בשם הקב"ה לעבוד עבודת כוכבים: **הדחה**. כתיב הכא כי דבר סרה להדיחך וכתוב במסית כי ביקש להדיחך וגו': **מיתה כתב ביה**. והך גזירה שוה לא גמר מרביה דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו: **ורבי שמעון גמר הדחה הדחה מנביא**. דבעיר הנדחת אגמריה רביה גזירה שוה מסיני לדון הדחה הדחה ומסתברא דמנביא אגמריה הלכה למשה גזירה שוה זו כדיהיב טעמא למלתיה:

תנו רבנן:

"נביא שהדיח - בסקילה.

רבי שמעון אומר: בחנק.

מדיחי עיר הנדחת - בסקילה.

רבי שמעון אומר: בחנק."

"נביא שהדיח - בסקילה."

מאי טעמא דרבנן?

אָתִיא 'הַדְּחָה'⁴³¹ (דברים יג, ו) 'הַדְּחָה'⁴³² (דברים יג, יא) מִמְּסִית. מה להלן בסקילה, אף כאן בסקילה.

ורבי שמעון?

'מיתה' (דברים יג, ו) כתיבא ביה,

וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק.

"מדיחי עיר הנדחת - בסקילה."

מאי טעמא דרבנן?

גְּמִירֵי 'הַדְּחָה'⁴³³ (דברים יג, יד) 'הַדְּחָה' או מִמְּסִית (דברים יג, יא) או מִנְּבִיא שֶׁהִדִּיחַ.

ורבי שמעון?

גְּמַר 'הַדְּחָה' 'הַדְּחָה' מִנְּבִיא.

וליגמר ממסית!

דְּנִין מְסִית רַבִּים מִמְּסִית רַבִּים,

ואין דנין מסית רבים ממסית יחיד.

אֲדַרְבֵּה דְּנִין הַדְּיוֹט מִהַדְּיוֹט,

ואין דנין הדיוט מנביא!

ורבי שמעון, פִּינּוּן שֶׁהִדִּיחַ אֵין לֶךְ הַדְּיוֹט גְּדוֹל מִזֶּה.

⁴³¹ והנביא הוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על ה' אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים להדיחה מן הדרך אשר צוה ה' אלהיה ללכת בה ובערת הרע מקרבך
⁴³² וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחה מעל ה' אלהיה המוציא מארץ מצרים מבית עבדים
⁴³³ יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם

24. כט, ב - צ, א

רז"י

["נביא שהדיח - בסקילה.
דבי שמעון אומר: בחנק"].

מחלוקת. דרבנן ורבי שמעון
בנביא בעוקר כל הגוף בעבודת
כוכבים ואומר נצטויתי ברוח
הקודש מפי הגבורה להתנבאות
לעקור כל מצות עבודת כוכבים
מן התורה או לקיים מקצת
ולבטל מקצת בהאי הוא
דקאמרי רבנן סקילה משום
דבהאי עניינא דכתיבא הדחה
בנביא דגמרי סקילה מיניה
בעיז הוא משתעי דכתיב ובא
האות והמופת וגוי נלכה ונעבדה
היינו עקירת הגוף ובטול מקצת
התם נמי כתיב בסיפא יומת כי
דבר סרה וגוי להדיחך מן הדרך
ואפי' במקצת במשמע ומיהו לא
מישתעי קרא אלא בעיז דדבר
למד מעניינו :

**אבל עוקר הגוף דשאר מצות
דברי הכל בחנק.** דנפקא לן
מקרא אחרינא האמור בפרשה
אחרינא דלא כתיב בה הדחה
אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר
בשמי (דברים יח) והיינו מה
שלא שמע וכתוב ומת הנביא
ההוא וכל מיתה האמורה סתם
חנק הוא :

פטור. דהתם דבר כתיב דבר
שלם ולא חצי דבר :
ללכת זו מצות עשה. ברייתא
היא בספרי גבי פרשת נביא
המדיח דכתב בה הדחה (שם יב)
להדיחך מן הדרך אשר צוך ה'
אלהיך ללכת בה וגוי ודריש
קרא יתירא ללכת זו מצות עשה
דמשמע לעשות ולא משמע
אזהרה :

בה לא תעשה. דגמרינן מאשר
חטא בה דבלא תעשה מיירי
אלמא דשאר מצות נמי הכא גבי
הדחה כתיבי דאי לא משתעי
קרא אלא בעיז מאי עשה
איכא :

ובין בשאר מצות. דהאי ללכת
בה לא משמע ליה לרב המנונא
אונתצתם דרחמנא אמר מן
הדרך ואעיז קאי דאכתי לא
איתרבו שאר מצות בהאי
עניינא דללכת בה כולה משמע :
ד"ה פטור. ואפילו מחנק דהתם
דבר שלם כתיב ולא אעוקר
דברי תורה האי כי יזיד לדבר
דבר קאי דהתם סקילה הוא
אלא אדברים בעלמא כגון
צדקיה בן כנענה :
היום עובדה. כלומר היינו קיום
מקצת וביטול מקצת :

אמר רב חסדא:
מחלוקת בעוקר הגוף דעבודה זרה, וקיום מקצת, וביטול מקצת דעבודה זרה.
דרחמנא אומר: "מן הדרך" ⁴³⁴ (דברים יג, ו) אפילו מקצת הדרך.
אבל עוקר הגוף דשאר מצות, דברי הכל בחנק.
וקיום מקצת וביטול מקצת דבשאר מצות - דברי הכל פטור.

צא

מתירב רב המנונא:

"ללכת" (דברים יג, ו) - זו מצות עשה'.

"בה" - זו מצות לא תעשה".

ואי סלקא דעתך בעבודה זרה - היכי משפחת לה?

תרגמה רב חסדא:

"ונתצתם" ⁴³⁵ (דברים יב, ג).

רב המנונא אומר:

מחלוקת בעוקר הגוף,

בין בעבודה זרה בין בשאר מצות,

וקיום מקצת וביטול מקצת דעבודה זרה.

דרחמנא אומר: "מן הדרך" ⁴³⁶ (דברים יא, ח) - אפילו מקצת הדרך.

אבל קיום מקצת וביטול מקצת דבשאר מצות - דברי הכל פטור.

⁴³⁴ והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת מי דבר סרה על ה' אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפך מבית עבדים להדיחה מן הדרך אשר צוך ה' אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך

⁴³⁵ ונתצתם את מזבחתם ושבתם את מצבתם ואשריהם תשפון באש ופסילי אלהיהם תגדעו ואבדתם את שמם מן המקום ההוא

⁴³⁶ והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם

כרב חסדא. דאמר בעי"ז הוא דפליגי אבל בשאר מצות עוקר הגוף הוא בחנק וביטול מקצת פטור:

ר"ש פוסר והוא הדין לרבנן. דגבי חנק דבר שלם כתיב ולרב חסדא הא דנקט ר"ש הא קמ"ל דרישא דקתני סתמא חייב ואפילו לרבנן בחנק דרבי שמעון הוא דקא מחייב חנק ולא סקילה דשאר מצות בעניינא הדחה דסקילה לא כתיבי:

מר כדאית ליה כו'. לרבנן בסקילה לרבי שמעון בחנק והוא הדין לרבנן ולרב המנונא האי דנקט ר' שמעון רבותא הוא כלומר ואפילו מחנק דרבי שמעון פטור וכ"ש מסקילה דמחייבי ליה רבנן בעוקר את הכל:

אם יאמר לך נביא. המוחזק עבור על דברי תורה הכל לפי תקנת השעה כגון אליהו בהר הכרמל בשחוטי חוץ:

נתנה התורה ממשלה בה. כלומר אפילו תראה אותו נביא מושל ועושה כרצונו דכתיב (דברים יג) ונתן אליך אות או מופת:

שתחילתו נביא אמת. כגון חנניה הנביא והאי ונתן אליך אות בעודו נביא אמת יתן לך אות בנבואה אחרת ולבסוף כשיחזור להרשיע יאמר לעבוד עבודת כוכבים וסמוך עלי שהרי מוחזק אני על ידי אות ומופת שנתתי לך כבר:

תנו רבנן:

"המתנבא לעקור דבר מן התורה - חייב.

לקיים מקצת ולבטל מקצת -

רבי שמעון פוסר.

ובעבודה זרה:

אפילו אומר: "היום עיבדוה ולמחר בטלוה" - דברי הכל חייב."

אביי סבר לה כרב חסדא,

ומתרץ לה כרב חסדא.

רבא סבר לה כרב המנונא,

ומתרץ לה כרב המנונא.

"אביי סבר לה כרב חסדא, ומתרץ לה כרב חסדא."

"המתנבא לעקור דבר מן התורה" - דברי הכל בחנק,

"לקיים מקצת ולבטל מקצת רבי שמעון פוסר" - והוא הדין לרבנן.

"ובעבודה זרה, אפילו אומר: "היום עיבדוה ולמחר בטלוה" - חייב."

מר כדאית ליה,

ומר כדאית ליה.

"רבא סבר לה כרב המנונא, ומתרץ לה כרב המנונא."

"המתנבא לעקור דבר מן התורה, בין בעבודה זרה בין בשאר מצות - חייב,"

מר כדאית ליה,

ומר כדאית ליה.

"לקיים מקצת ולבטל מקצת בשאר מצות רבי שמעון פוסר,"

והוא הדין לרבנן.

"ובעבודה זרה, אפילו אומר: "היום עיבדוה ולמחר בטלוה" - חייב,"

מר כדאית ליה,

ומר כדאית ליה.

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן:

בפל, אם יאמר לך נביא: "עבור על דברי תורה" שמע לו, חוץ מעבודה זרה,

שאפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו.

תניא:

"רבי יוסי הגלילי אומר:

הגיע תורה לסוף דעתה של עבודה זרה,

לפיכך נתנה תורה ממשלה בה,

שאפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו."

תניא:

"אמר רבי עקיבא:

חס ושלום שהקדוש ברוך הוא מעמיד חמה לעוברי רצונו,

אלא כגון חנניה בן עזור שמתחלתו נביא אמת,

ולבסוף נביא שקר."

26. צ, א

רָשָׁי

(לרשות הבעל. כגון מסרה האב לשלוחי הבעל ועדיין היא בדרך ולא קרינן בה בית אביה: לאותה מיתה. שהיו מחייבין את הגידון: ובועה. כלומר וכל הבעלים נידונין כמיתת הנבעלת חוץ מבעל בת כהן:)
 מה ת"ל לאחיו. לכתוב כאשר זמם לעשות ולישתוק:
אם לו הוקשו. לבעל שהיו מחייבין אותו חנק:
אם לה. שמחייבין אותה שריפה:
לאחיו ולא לאחותו. כל היכא דבעדותן מחייבין איש ואשה ודינן חלוק כי הכא לו הוקשו:

"זוּמְמֵי בַת בְּהוּ וּבוֹעֵלָה".

מְנַהֲנֵי מִיָּלֵי?

אָמַר רַב אֶחָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא:

דְּתַנְיָא:

"רַבֵּי יוֹסֵי אוֹמֵר:

מָה תִּלְמוּד לּוֹמֵר "וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו"⁴³⁷ (דברים יט, יט) ?

לְפִי שָׂבַל הַמְּזוּמְמִין שְׁבַתוֹרָה זוּמְמִיהוּ וּבוֹעֵלִיהוּ כִּיּוֹצֵא בְּהוּ,

בַּת בְּהוּ הִיא בְּשָׂרֶיפָה וְאִין בוֹעֵלָה,

זוּמְמִין - אִינִי יוֹדֵעַ אִם לוֹ הוֹקְשׁוּ אִם לָהּ הוֹקְשׁוּ?

בְּשָׂהוּא אוֹמֵר: "לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו" - לְאָחִיו וְלֹא לְאָחוֹתוֹ".

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

⁴³⁷ וְעִשְׂתֶּם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבַעֲרַת הָרַע מִקֶּרֶב